

EURİPİDES

İPHİGENİA
TAURİS'TE

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN: ARİ ÇOKONA

Genel Yayın: 3885

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

EURİPİDES
İPHİGENİA TAURİSTE

ÖZGÜN ADI
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN
ARİ ÇOKONA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, HAZİRAN 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-121-7 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-295-120-0 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CCCIX

EURİPİDES

İPHİGENİA TAURİS'TE

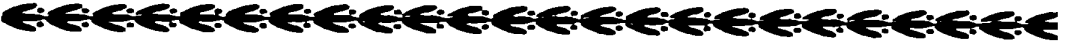
YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Sunuş

Euripides'in Hayatı

Euripides MÖ 480'de, Perslerle Yunanlar arasındaki Salamis Deniz Savaşı'nın yapıldığı gün, Salamis Adası'nda doğdu. Aynı gün, o tarihte kariyerinin zirvesinde olan Aiskhylos savaşta ağır yaralanmış, on altı yaşındaki Sophokles savaş sonrasında yapılan kutlamalarda gençler korosunu yönetmiş, Paian marşını okumuştur. Plutarkhos'un *Ethika*'da (Moralia) aktardığı bu bilgi, kurgusal olmakla birlikte, üç büyük tragedya ozanını önemli bir tarihî olay etrafında birleştirir.

Euripides'in babası Mnesarkhos ya da Mnesarkhides bir küçük satıcıydı, annesi Kleito da pazarda sebze satardı. Ancak bu bilgiler, ozanın düşüncelerinden ve tiyatro sanatına getirdiği yeniliklerden rahatsız olarak soyunu önemsiz göstermek isteyen Aristophanes ve çağdaşı diğer komedya yazarları tarafından uydurulmuş olabilir. MÖ 3. yüzyıl tarihçisi Philokhoros, babasının toprak sahibi olduğunu, annesinin de soylu bir aileden geldiğini iddia eder. İyi bir eğitim almış olması da, ailesinin ona bu imkânı sağlayabilecek derecede zengin olmasıyla açıklanabilir.

Gençliğinde güreş ve boks karışımı bir dövüş sporu olan "pangration" ve güreşle ilgilendi, Panathenaia yarışmalarında bu branşlarda birinci oldu. Ancak erken yaşlarda

spordan uzaklaştı ve resim sanatına gönül verdi. Tragedya yazarı olarak ünlendikten sonra bile, Megara'da resimlerinden övgüyle bahsedildiği söylenir. Daha sonra, Prodikos'tan hitabet, Anaksagoras'tan felsefe dersleri aldı, Protagoras ve Sokrates'le yakın dostluklar kurdu. Okumaya çok meraklıydı ve döneminin en zengin kitaplıklarından birine sahipti. Salamis'te iki girişi olan bir mağaraya sığınmaktan hoşlanır, deniz manzarasına karşı kitap okur, eserlerini yazardı. Genel kültürü bunca geniş olan Euripides, çağdaşları tarafından "sahnelerin filozofu" olarak tanındı. Tiyatroya pek ilgi duymayan Sokrates'in, arkadaşının eserleri sahnelendiğinde onları mutlaka izlediği söylenir.

Melito ve Khoirini adlı iki kadınla iki başarısız evlilik yaptı. Antik yazarlar, eserlerinde kadınları kötü göstermesini başarısız evlilikleriyle açıklamaya çalışırlar. İlk eşinden Mnesarkhides (tüccar), Mnesilokhos (aktör) ve Euripides (tragedya yazarı) adlı üç oğlu oldu. En küçükleri, adaşı Euripides, babasının erken ölümüyle sahnelenemeyen *Bakkhalar* ve *İphigenia Aulis'te* tragedyalarını sahneledi.

Komedi yazarlarının sert eleştirilerinden ve çağdaşlarının değerini anlayamamasından rahatsız olarak, hayatının sonlarına doğru, MÖ 408'de Atina'yı terk etti. Önce Thesalia'nın Magnesia şehrinde kaldı. Orada ona vergi muafiyeti tanındı, büyük sevgi ve saygı gösterildi. Daha sonra Makedonya Kralı Arkhelaos'un davetini kabul ederek Pella'ya gitti. Sanatın koruyucusu Arkhelaos, krallığının başkentinde tragedya yazarı Agathon, besteci Timotheos, ressam Zeukses gibi sanatçıları toplamıştı. Euripides burada *Arkhelaos*, *Temenides* ve *Bakkhalar* tragedyalarını yazdı. Tarihçiler, ilk kez Pella'da sahnelenen bu tragedyaları, Makedonya Krallığı'nda halkın Yunanca konuştuğunun kanıtı olarak gösterir.

Euripides, MÖ 406'da Amphipolis'te öldü ve Arethusa'da görkemli bir anıt mezara defnedildi. Bir söylentiye göre, şehir dışında gezintiye çıkan şairi, ava çıkmış kralın av kö-

pekleri parçalamıştı. Kaynaklar, meslektaşını anmak üzere, Sophokles'in o yılki tiyatro temsillerine matem elbisesiyle çıktığını ve korosunu sahneye çelenk taktırmadan çıkardığını aktarır. Atinalılar daha sonra Dionysos tiyatrosunda ozanın bronz heykelini diktiler. Heykel ozanı asık suratlı, üzgün ve düşünceli gösteriyordu.

Eseri

Euripides, 81'inin adı bilinen toplam 92 eser yazdı. Biri "satyrikon drama" olmak üzere, bunlardan 19'u günümüze kadar geldi. MÖ 455'te Peliades ile ilk kez katıldığı Büyük Dionysia drama yarışmasında üçüncü oldu. İlk birinciliğini otuz dokuz yaşında, bugün adı bilinmeyen bir eserle 451'de kazandı. Yarışmalara bu kadar çok katılmasına karşın, biri 405'te ölümünden sonra olmak üzere sadece beş birincilik kazandı. Ancak yeniliklere açık olduğu için gençler tarafından çok seviliyordu. Yazıldıkları tarihlerde çağdaşlarının beğenisine pek hitap edemeyen eserlerinin değeri zamanla anlaşıldı. Aiskhylos'un ve Sophokles'in yedişer eseri günümüze kadar eksiksiz gelirken, Euripides'in iki büyük rakibinin toplamından daha fazla eseri bu şansa sahip oldu.

Klasik dönem eleştirmenleri üç büyük ozanın eserlerini değerlendirirken; Aiskhylos'un Pers savaşları döneminin cesur savaşçı ve dindar insanını, Sophokles'in de Perikles yönetimindeki Altın Çağ'ın her alanda aşırılıklardan kaçınan dengeli ve uyumlu Atinalısını anlattığında birleşirler. Euripides sofistlerin öğretisiyle yaygınlaşan kuşkucu ve bütün değerleri sorgulayan çağının bireyini anlatır. İlk iki ozanın oyunlarının kurgusu, kahramanların ilahi irade ve kader gibi dış güçlerle çatışmalarına dayanır. Euripides'te ise trajik kurgu insanın iç dünyasında şekillenir. Çatışma bilinçle bilinçdışı, arzularla görev arasındadır.

Üç ozanın mitolojik geleneğe yaklaşımları da farklıdır. Aiskhylos tanrılara atıfta bulunan mitleri “kutsal gelenekler” olarak görür, onlarda ilahi bir derinlik olduğuna inanır. Sophokles yüzeysel sembollere bağnazca bağlılığa ve atalarının kültürel mirasına saygısızlığa kapılmadan mitlere dengeli yaklaşır, onlardan yararlı dersler çıkarır. Anaksagoras’ın öğrencisi ve Sokrates’in arkadaşı Euripides, diğerlerinden farklı olarak geleneği sorgular. Tanrıları kaba ve adalet duygusundan yoksun gösteren mitleri kabullenmekte zorlanır. Tanrıların kötü şeyler yapmadığını, iyiliği amaçlayan manevi güçler olduğunu söyler.

Euripides yazmaya başladığında, tragedya Aiskhylos ve Sophokles’in katkılarıyla gelişimini tamamlamıştı. Ancak büyük ozanların sonuncusu, özellikle son eserlerinde yoğun biçimde kullandığı bazı yenilikler getirdi. Konularını esinlendiği geleneksel mitosları özgürce değiştirdiği ve kahramanlarının karakterlerini çok karmaşık çizdiği için, izleyicileri seyredecekleri oyuna hazırlayan uzun ve ayrıntılı önsözler geliştirdi. Monolog şeklinde verilen önsözler *İon*, *Bakkhalar* ve *Hippolytos*’ta olduğu gibi bir tanrı tarafından okunduğunda, bazen tragedyanın gelişimi ve sonu hakkında ipuçları da veriyordu.

Karmaşık olay örgüsü ve kahramanlar arasındaki sert çatışmalar oyunu çıkmaza sürüklediğinde bunu çözmek için “deus ex machina” kullanımını getirdi. Mekanik bir aygıt yardımıyla sahneye yukarıdan bir tanrı karakterinin indirilmesi anlamına gelen bu yenilik beklenmedik çözümler üretebiliyordu ve kısa sürede diğer ozanlar tarafından da benimsendi. Ancak bazı çağdaşları ve özellikle komedi yazarları, “mekanik tanrı” kullanmasını Euripides’in kurgu yetersizliğine verdiler.

Euripides’in koral bölümleri diğer ozanlarda olduğu gibi tragedyanın konusuyla sıkı sıkıya bağlı değildir. Tragedyadan bağımsız birer şiir olarak da okunabilirler. Plutarkhos’a

göre, Sicilya'da tutsak düşen Atinalı askerler onun şiirlerini okuyarak katı Syrakusalıları yumuşatıp su ve yemek vermelerini sağlamıştı (*Paralel Hayatlar, Nikias*, 29). Oyunlarında kurgu ön plandayken –*Troyalı Kadınlar* ve *Bakkhalar* gibi kurgunun önemli yer kapladığı bazı eserleri dışında– koronun işlevi yüzeyseldir. Etik ve felsefi mesajlar vermekten hoşlanır. Kahramanlarının ruhsal durumlarını, endişelerini ve tutkularını sergiler. Tragedyalarında birey ilk kez toplumun önüne geçer.

Euripides hayatının hiçbir döneminde aktif siyaset yapmadığı halde, oyunlarında siyasi düşüncelerini sergilemekten hoşlanır. Döneminin sorunlarına vatandaş mantığıyla değil daha çok felsefeci mantığıyla yaklaşır. Toplumunu felakete sürükleyen demagoglara olduğu kadar kibirli oligarşi mensuplarına da karşıdır. Siyasi hayatta sağduyunun ve düzenin hayranıdır. Kentleri orta sınıfların ve özellikle kendi elleriyle toprağı işleyenlerin ayakta tuttuğuna inanır.

Aristoteles, *Poetika*'da Euripides'i ozanların en trajiği olarak nitelemesine karşın yapıtlarını pek başarılı bulmaz. Eserinde, Sophokles'in tragedya karakterleri hakkındaki bir değerlendirmesini aktararak ozanı eleştirir: "*Sophokles karakterleri olmaları gerektiği gibi gösterirken, Euripides onları oldukları gibi gösterir.*" Euripides belki de bu yüzden, çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan ya da modern ozanların ilki olarak nitelenmektedir.

Euripides'in günümüze kadar gelen eserleri alfabetik sıraya göre şöyledir:

Alkestis (Günümüze ulaşan en eski tarihli oyunu)

Andromakhe

Bakkhalar (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülünü aldı.)

Elektra

Fenikeli Kadınlar

Hekabe

Helene

Herakles

Heraklesoğulları

Hippolytos (Birincilik ödülü)

İon

İphigenia Aulis'te (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülünü aldı.)

İphigenia Tauris'te

Kyklops (Antikiteden günümüze kadar eksiksiz gelen tek satyrikon dramadır.)

Medea

Orestes

Rhesos (Euripides'in eseri olduğuna dair kuşkular vardır.)

Troyalı Kadınlar

Yakarıcılar

İphigenia Tauris'te

Euripides İphigenia efsanesinden esinlenerek iki tragedya yazmıştır. Ölümünden sonra (MÖ 405) sahnelenen *İphigenia Aulis'te* tragedyasının devamı olduğu halde, *İphigenia Tauris'te* daha önce, 414-413'te sahnelenmiştir. Antik Yunan toplumunda değer verilen bir konuya, dostluğa ve kardeş sevgisine değinir.

İphigenia Tauris'te tragedyası, Euripides'in ve antik tiyatronun teknik açıdan en başarılı eserlerinden biri olarak bilinir. İyi tasarlanmış canlı bir kurguyla lanetli Atreus soyunun tarihini en ince ayrıntılarına dek özetler. Aristoteles, tragedya sanatı hakkında yazdığı *Poetika*'da ona sıklıkla değinir ve İphigenia ile kardeşi Orestes'in birbirlerini tanıma sahnesini en başarılı tanınma örneği olarak gösterir.

Hellen donanmasının Troya seferine çıkabilmesi için başkomutan Agamemnon'un kızı İphigenia'nın Artemis'e

kurban edilmesi gerekmektedir. Ancak tanrıça gizlice genç kızın yerine bir ceylan gönderir ve onu Tauris'teki (Kırım) tapınağına rahibe yapar. Görevi kurban edilmek üzere tapınağa getirilen tutsakları kurban törenine hazırlamaktır. Kardeşi Orestes babasını öldüren annesi Klytaimnestra'yı öldürür. Bu cinayetten arınması için Apollon onu Tauris'ten tanrıçanın heykelini Atina'ya getirmekle görevlendirir. Tragedya Orestes'in ablasından habersiz Tauris'e ayak basmasıyla başlar ve hızlı bir kurguyla gelişir.

Eserde Hellenlerin sağduyulu dinî inanışlarıyla barbarların saf batıl inançları karşı karşıya gelir. Ozan kahramanlarına mesafeli yaklaşarak taraf tutmazken, geleneksel mitlerden mantıksız bulduklarını eleştirmekten de geri kalmaz. 391. dizedeki “*Hiçbir tanrının kötü olduğuna inanmıyorum,*” cümlesi bu eleştirilerin en cesur örneğidir. Tragedya Peloponnesos Savaşı'nın en dramatik dönemi olan Sicilya seferi yıllarında sahnelenmişti. Bütün kurumların ve ahlak değerlerinin sorgulandığı Atina'da Euripides'in çağdaşı fikirlere kulaklarını tıkaması düşünülemezdi.

Çeviride oyunun aslı (Gilbert Murray edisyonu, Oxford, 1913) kullanıldı. Yapılan çeviri, çağdaş Yunanca Theodoros Mavropoulos (Zitros Yayınları, 2006), Thr. Stavrou (Zaharopoulos Yayınları, 1955), Georgios Ioannou (Kedros Yayınları, 1969) ve İngilizce Robert Potter (1938), Witter Bynner, (1915), George Theodoridis (2009) çevirileriyle karşılaştırıldı. Açıklayıcı bilgiler okuyucunun dikkatini dağıtmamak için sonnotlar halinde verildi.

IPHIGENIA TAURIS' TE

Kişiler

İPHİGENİA

Agamemnon'un kızı

ORESTES

İphigenia'nın kardeşi

PYLADES

Orestes'in arkadaşı

KORO

Yunanlı genç tutsak kadınlar

THOAS

Tauris Kralı

SIĞIRTMAÇ

HABERCİ

ATHENA

Prologos (1–122)

(Sabahın erken saatlerinde Tauris'teki büyük Artemis Tapınağı. Sahnenin önünde kurbanların kanıyla kızıyla boyanmış bir sunak vardır. Tapınağın duvarlarında insan kemikleri ve kafatasları asılı durmaktadır. Tapınağın rahibesi İphigenia iki yardımcısı eşliğinde ortadaki kapıdan çıkar.)

İPHİGENİA¹

Tantalos'un² oğlu Pelops,³ hızlı atlarıyla Pisa'ya giderek Oinomaos'un kızıyla evlendi ve bu evlilikten Atreus doğdu, o da Menelaos ile babam Agamemnon'un babası oldu.

Adım İphigenia ve anam Tyndareos'un kızıdır. 5

Bir söylentiye göre babam, Euripos'un hiç dinmeyen rüzgârının denizin mavisini girdaplarla çalkaladığı⁴

Aulis'in meşhur otlaklarında canıma kıymış,

Helene yüzünden beni Artemis'e kurban etmiş.

Kral Agamemnon, Troya'ya karşı savaşarak 10

Akhalar'a zafer tacını giydirmek ve karısı

Helene'nin kaçırılmasıyla küçük düşürülen

Menelaos'un intikamını almak için orada

bin gemiden oluşan bir donanma toplamıştı.

Ama hiç rüzgâr esmiyordu ve ateş işaretlerinden 15

kehanet okunduğunda Kalkhas⁵ şunları söyledi:

“Hellen ordusunun başkomutanı Agamemnon,
kızın İphigenia Artemis sunağında kurban
edilmeden, hiçbir gemi denize açılamayacak
20 bu limandan, çünkü ışıklar saçan tanrıçaya,
doğduğu yılın en güzel kızı adamıştın.”
Ve güzellikte birinciliği bana yakıştırarak:
“Klytaimnestra sana bir kız doğurmuş, onu
kurban etmelisin,” dedi. Kurnaz Odysseus,⁶ annemi
25 “kızını Akhilleus’la evlendiriyoruz” diye kandırdı
ve beni Aulis’e götürdüler.⁷ Sunağın alevleri üstünde
tutup kılıçla kesmeye kalktılar,
ancak Artemis yerime bir ceylan göndererek
oradan kaçırdı beni ve parlak gökyüzünde
30 uçurarak boğaların ülkesi Tauris’e götürdü.
Buranın barbar halkına barbar Kral Thoas
hükmeder ki, ona bu ad ayakları kanatlıymış
gibi hızlı koştuğundan verilmiş.⁸ Tanrıça,
tapınağının rahibesi yaptı beni ve o günden
35 beri gönlünü hoş tutan, sadece adı güzel
bir bayramın âdetini sürdürürüm. Tanrıçadan
korktuğumdan daha fazlasını söyleyemem.⁹
Buralara düşen Hellenlerin kurban edilmesi
âdeti benden önce vardı, benim görevim
40 tutsakları törene hazırlamaktır. Anlatması zor
öldürme işini başkaları üstlenir.
Kötü etkisi engellenir düşüncesiyle dün gece
gördüğüm düşü gün yüzüne çıkaracağım.¹⁰
Düşümde bu ülkeden uzakta, Argos’ta
45 olduğumu gördüm; kızların odasında
yatarken büyük bir deprem yeryüzünü salladı.
Hemen kendimi evden dışarı attım
ve sarayın çatısının çöktüğünü, binanın
temellerine kadar yıkıldığını gördüm.
50 Babaevimden tek bir sütun ayakta kalmıştı.

Tepesinde sarı saçlar vardı ve insan sesiyle konuşuyordu. Yabancıları kurban törenine hazırlamak olan görevimi yerine getirerek gözümde yaşlarla üzerine kutsal su serptim.

Bu düşü aklımca şöyle yorumluyorum:

55

Erkek çocukları evlerinin orta direğidir, demek ki kurban törenine hazırladığım kişi Orestes'ti ve kutsal su serptiğim herkes ölür.

Bu düşü başka bir yakınımaya yakıştıramam, çünkü ölüme gönderildiğimde Strophios'un¹¹ oğlu yoktu.

60

Yaşamını sürdüren ben, kralın hizmetime verdiği Hellen kızlarıyla, burada olmayan kardeşimin anısına toprağa şarap dökmek istiyorum,¹² başka bir şey gelmez elimden.

Ama neden hâlâ görünmediler? Aynı zamanda evim de olan tanrıçanın tapınağına gidiyorum.

65

(İphigenia tapınağa girer. Az sonra, etraflarına ihtiyatla bakınan Orestes ile Pylades sahneye girerler.)

ORESTES

Gözünü dört aç! Yolda kimseler olmasın!

PYLADES

Dikkat ediyorum! Her tarafa iyice baktım!

ORESTES

Pylades, Argos'tan ziyarete geldiğimiz tanrıçanın tapınağı bu mudur dersin?

70

PYLADES

Evet Orestes! Bence öyle, sence öyle değil mi?

ORESTES

Hellen kanıyla sulanan sunak da bu mu?

PYLADES

Evet, duvarları kandan kırmızıya çalıyor!

ORESTES

Tavana asılan zafer hatıralarını gördün mü?

PYLADES

75 Tavana öldürülen yabancıların kafataslarını
asmışlar. Etrafı dikkatlice incelemeliyiz.

ORESTES

Ah Phoibos! Annemi öldürerek babamın kanının
intikamını aldım diye nasıl bir tuzak kurdun bana
kehanetinle? Erinyslerden¹³ biri bırakıp diğeri
80 peşime takılarak beni kovaladılar, gurbet ellerde
ülkemden uzak sürgün dolaştım. Sonunda,
beni Hellas'ın yolları boyunca süründüren
bu çılgın kovalamacadan kurtulmak için
neler yapmam gerektiğini sana sormaya geldim.
85 Bana, kız kardeşin Artemis'in Tauris'teki
sunacağına gitmemi ve rivayete göre
buraya gökyüzünden düşen heykelini¹⁴
kurnazlıkla ya da başka yöntemlerle almamı,
bu tehlikeli görevi yerine getirince de
90 heykeli Atinalılara vermemi söyledin,
başka da bir şey söylemedin. Öyle yaparsam
dertlerime derman bulacakmışım.
Seni dinleyip, konukların sevilmediği
bu yabancı ülkeye geldim. Bu yolculukta
95 bana yoldaş olan sana soruyorum Pylades,
şimdi ne yapacağız? Gördüğün gibi
tapınağın duvarları oldukça yüksek.
Yoksa çatıya mı tirmansak? Görünmeden
yapabilir miyiz? Bronz kapıları topuzlarla
100 kıralım desem bu işlerden hiç anlamayız.
Kapıyı açmaya ve gizlice tapınağa girmeye
çalıştığımızı görürlerse bizi hemen öldürürler.
Canımızdan olmadan gel gemimize geri dönelim.

PYLADES

Gitmemiz doğru değil, bize de yakışmaz,
105 korkumuz yüzünden tanrı kehanetine sırt

çeviremeyiz. Ama tapınaktan uzaklaşsak
iyi olur. Denizin kara dalgalarının dövdüğü
ıssız bir mağarada gizlenelim. Gemimizi
gören olursa krallarına haber verir, yakalanırız.
Gecenin karanlığı çökünce, elimizden geleni
ardımıza koymadan bir yolunu bulur,
cesaretle tapınağa girip tahta heykeli alırız.
Baksana, sütunların arasından aşağıya
inebiliriz. Yiğitler tehlikeyi göze alırken
korkaklar hiçbir işte başarılı olamaz.

110

115

ORESTES

Hedefimize varır varmaz geri dönmek
için katetmedik bunca deniz yolunu.
Doğru konuştun, seni dinleyeceğim!
Haydi, bizi bulamayacakları bir yerde
saklanalım. Tanrının kehaneti boşa çıkmasın
benim yüzümden. Cesaretimizi gösterelim.
Tehlikeler gençleri yollarından alıkoymamalı.

120

*(Orestes ile Pylades çıkar; koro sahneye girer.
Iphigenia iki yardımcısı eşliğinde tapınaktan çıkar.)*

Parodos (123–235)

KORO

Konuk sevmez denizin
çarpmışan ikiz kayalarına¹⁵
yakın yaşayanlar,
kutsal suskunluğa katılın!
Hey Leto'nun kızı,
dağların tanrıçası Diktyнна,
güzel sütunlu tapınağının
altın işlemeli çatı kirişlerinin
önüne, avluna geldim.

125

130

Ben, kutsal rahibenin bakire kölesi,
güzel atlar yetiştiren ülkem Hellas'ın
kaleleriyle surlarını, babaevimi,
135 yurdumu, bol ağaçlı Avrupa'yı
geride bırakarak sana geldim.
Geldim, neler oluyor,
nasıl bir derdin var?
Bin gemiden oluşan bir donanma
140 ve on binlerce askerle Troya Kalesi'ne
sefere çıkan Agamemnon'un kızı,
beni neden tapınağa çağırdın?

IPHIGENİA

Ah köle kızlar!
Kederli ağıtlara teslim oldum,
145 ölülerin arkasından yakılan,
lirin eşlik etmediği
ezgisiz ağıtlara teslim oldum.
Başıma büyük felaketler geldi,
kardeşimin ölümüne ağlamaktayım.
150 Korkunç bir rüya gördüm
şimdi karanlığı dağılan bu gecede.
Mahvoldum, mahvoldum!
Aile ocağım dağıldı,
soyum tükendi,
155 neler çekiyor vatanım Argos!
Acımasız kader,
biricik kardeşimi
Hades'e gönderdin.
Ölülere sunulan bu kutsal
160 karışımı onun adına
toprağın sırtına dökeceğim.
Dağda yetişmiş ineklerin sütünden,
Bakkhos'un şarabından
ve sarışın arıların ürettiği

baldan yapılmış karışım 165
ölülere huzur verir.
Hades'in karışımıyla dolu
altın kupayı uzat bana.
Toprağın koynuna sığınan
Agamemnon'un oğlu, 170
ölülere sunulan bu sunuyu kabul et.
Mezarına sarı saçlarımdan
bir tutam bırakamayacak,¹⁶
gözyaşı dökemeyeceğim
çünkü seni ve beni doğuran 175
vatanımızdan uzaktayım
ve orada ben bahtsızın
öldüğüne inanılıyor.

KORO

Şarkına şarkıyla, Asyalı
ilahilerin barbar ezgileriyle¹⁷ 180
yanıt vereceğim hanımım.
Sana Hades'in ölümler için söylediği,
neşeli ezgiler taşımayan
bir ağıt okuyacağım.
Atreus'un sarayının ışığı söndü, 185
baba ocağınız yıkılıp gitti.
Helios kanatlı arabasının
yolunu değiştirip
kutsanmış bakışlarını
başka yöne çevirdiğinden beri 190
üst üste felaketler geldi
Argos'ta hüküm süren
mutlu hanedanın başına.
Altın tüylü bir kuzu¹⁸ yüzünden
keder üstüne keder, 195
cinayet üstüne cinayet,
acı üstüne acı yığıldı saraya.

O zamandan beri,
Tantalos'un çocuklarının
200 kanının bedelini
yeni nesiller ödüyor
ve acımasızca saldırıyor sana kader.

IPHIGENIA

Anamın rahmine düştüğüm
geceden beri kapkara yazılmış
205 yazgım. Moiralar, doğumu
kutsayan tanrıçalar, hayatımı
bir mengene gibi sıkıyor.
Babamın kibri yüzünden,
sarayda ilk çiçek açan tomurcuk
210 olan beni, acınası bir kurban
gibi öleyim diye yetiştirdi
Leda'nın kadersiz kızı.
Nereus'un torununa
gelin olmam için
215 heybetli atların çektiği
bir arabayla götürdüler beni
Aulis'in kumsalına.
Şimdi bir yabancı gibi yaşıyorum
konuk sevmez denizin verimsiz diyarında.
220 Kocam yok, çocuklarım yok,
vatanım ve dostlarım yok,
Hellas'tan sürgün edilmiş, unutulmuşum.
Argos'un tanrıçası Hera'ya şarkılar okumuyor,
tatlı sesler çıkaran dokuma tezgâhında
225 Pallas¹⁹ Athena ile Titanların²⁰ suretini
şallara dokumuyorum.²¹ Bunların
yerine, acıklı gözyaşları dökerek
acınası çığlıklar atan yabancıları,
kanlı iğrenç bir kurban törenine hazırlıyorum.
230 Ama şimdi bütün bunları unutarak

Argos'ta ölen kardeşimin ölümüne
ağlayacağım. Anasının koynunda
süt emerken bıraktığım küçük
kardeşimin, Argos tahtının veliahdı
Orestes'in yasını tutacağım.

235

1. Epeisodion (236–391)

(Sahneye bir sığirtmaç girer.)

KORO

Bak! Yeni bir haber vermek
üzere sahilden bir sığirtmaç geliyor.

SİĞIRTMAÇ

Agamemnon ve Klytaimnestra'nın
kızı, sana yeni bir haberim var.

İPHİGENİA

Sözümüzü kesmeni gerektirecek ne oldu?

240

SİĞIRTMAÇ

Çarpışan kara kayalardan gemiyle geçen
iki genç, tanrıçamız Artemis'e güzel birer
kurban olmak üzere buralara geldi.
Haydi, zaman yitirmeden, kurban
töreni için arınmalarını sağla!

245

İPHİGENİA

Nereden geldiler? Yüzleri²² nereliye benziyor?

SİĞIRTMAÇ

Hellen olduklarından başka bir şey bilmiyorum.

İPHİGENİA

Adlarını duymadın mı peki? Bunu da mı bilmiyorsun?

SİĞIRTMAÇ

Biri diğerine Pylades diye sesleniyordu.

İPHİGENİA

Diğerinin, arkadaşının adı neydi?

250

SİĞIRTMAÇ

Hiç kimse duymadı. Bilemiyoruz.

İPHİGENİA

Onları nerede gördünüz? Nasıl yakalandıklarını anlat!

SİĞIRTMAÇ

Konuk sevmez sahilin kayalıklarında gördük.

İPHİGENİA

Sığirtmaçların sahilde ne işi vardı?

SİĞIRTMAÇ

255 Sığırlarımızı deniz suyuyla yıkamaya gitmiştik.

İPHİGENİA

Soruma yanıt ver öyleyse! Onları nasıl
ve hangi yöntemle yakaladığınızı öğrenmek
istiyorum. Uzun süredir Hellen kanı
akıtılmamıştı tanrıçamızın sunağına.

SİĞIRTMAÇ

260 Otlaklarda yetişen sığırlarımızı, çarpışan kayalardan
geçerek buralara uzanan denize sokarken,
fırtınaların kayalara oyduğu bir mağaraya,
porphyra²³ toplayıcılarının barınağına yaklaştık.
Sığirtmaçlardan biri mağarada iki genç görünce,
265 ses çıkarmamak için ayaklarının ucuna basarak
yanımıza geldi ve “Şuraya bakın! Mağarada
iki tanrı oturuyor!” dedi. Onlara bakmaya
giden dindar bir arkadaşımız ellerini
göğe doğru kaldırarak bir ilahi okudu:
270 “Deniz Tanrıçası Leukothea’nın²⁴ oğlu,
gemilerin koruyucusu efendimiz Palaimon²⁵
ve kayalarda oturan sizler; Dioskouroslar²⁶
ya da elli soylu denizkızının babası Nereus’un
gözdeleri, her kimseniz bize karşı merhametli olun.”
275 İçimizden inançsız ve küstah biri bu ilahiye güldü,
“Mağarada gizlenenler belki de gemileri batmış
kazazedelerdir ve yabancıları kurban etme

âdetimizi duyduklarından gizleniyorlardır,” dedi.
Çoğumuz ona hak verdik ve âdetimizi yerine
getirmek üzere yabancıları yakalamak istedik. 280
Tam o sırada gençlerden biri mağaradan çıktı.
Başını sağa sola salladı, boğuk boğuk inledi,
elleri ayakları titredi ve ani bir çılgınlığa
kapılarak avcılar gibi bağırmaya başladı:²⁷
“Pylades görüyor musun? Üzerime doğrultmuş 285
olduğu korkunç yılanlarla beni öldürmeye
gelen Hades’in ejderhasını görüyor musun?
Elbisesinden alevler ve ölüm saçan bir diğeri de
annemi kollarında kaldırarak bir kaya gibi
üzerime fırlatmak için kanat sallıyor. Ah, 290
hiçbir yere kaçamayacağım, öldürecekler beni!”
Oysa ortalıkta hiçbir canavar görünmüyordu,
sığır böğürtüleriyle köpek havlamalarını
Erinyeslerin çığlıkları sanıyordu yabancı.
Biz şaşkınlıkla, sesimizi çıkarmadan 295
bir köşeye sindik. Delikanlı, birden
kınından kılıcını çekerek bir aslan gibi
sığırlara saldırdı. Erinyeslerle savaştığını
sanarak hayvanların kalçalarına ve bellerine
vuruyordu. Deniz baştan başa kızıla boyandı. 300
Hayvanlarımızın telef olduğunu
görünce silahlarımızı kuşandık ve deniz
kabuklarını üfleyerek halkı yardıma çağırdık.
Bizim gibi sığırtmaçların bu genç ve yiğit
yabancılarla başa çıkamayacağını biliyorduk. 305
Kısa sürede büyük bir kalabalık toplandı.
Bu arada yabancıнын çılgınlık nöbeti geçmiş,
ağzından köpükler saçarak yere yıkılmıştı.
Hepimiz cesaretlendik, bunu fırsat bilerek
ona sağdan soldan taş atmaya başladık. 310
Diğer yabancı, arkadaşının ağzını sildi

- ve sıkı dokunmuş bir şalla bedenini sardı.
 Bir yandan atılan taşlara engel olurken
 diğer yandan da onu rahatlatmaya çalıştı.
 315 Yerde yatan yabancı kendine gelir gelmez
 ayağa fırladı ve üzerine yürüyen
 kalabalığı görüp felaketin yaklaştığını
 anlayınca acıyla inledi. Biz sağlı sollu
 taş atarak ilerlemeye devam ettik. Birden,
 320 korkunç bir komut verdiğini duyduk:
 “Pylades, öleceksek ölümümüz şanla,
 şerefle gelsin! Kılıcını çek ve beni izle!”
 İki kılıcın çekildiğini görünce hepimiz
 derbendin kayalıklarına doğru kaçıştık.
 325 Ama bizden biri gidince başkası geliyor,
 o uzaklaştırılınca da başkası yaklaşıyor,
 taş atmaya devam ediyordu. İnandırması
 zor ama taş atan onca elden hiçbiri
 tanrıçanın kurbanlarına isabet ettiremedi.
 330 Onları zorlukla yakaladıysak da bu yiğitliğimiz
 sayesinde olmadı. Yabancıları taşılayarak
 köşeye kısırdık, yorgunluktan bitap düştüler,
 diz çöktüler ve kılıçları ellerinden düştü.
 İki genci alıp kralımızın huzuruna çıkardık.
 335 O da hemen sana getirilmelerini, arınma
 törenlerinin yapıp kurban edilmelerini emretti.
 Dua et kızım buraya hep böyle yabancılar gelsin
 ve seni Aulis’te öldürtmek isteyen Hellas,
 sana yaptıklarının bedelini onların kanıyla ödesin.

KORO

- 340 Konuk sevmez denize gelen şu Hellen’in
 çılgınlığı hakkında anlattıkların tuhaf.

IPHİGENİA

Güzel, şimdi sen yabancıları buraya getir,
 biz de kutsal görevimiz için hazırlanalım.
 (Sığırmaç sahneden ayrılır.)

Zavallı yüreğim, şimdiye kadar yabancılara
karşı hep sevecen, hep merhametliydin. 345
Hele önüne getirilenler Hellen olduğunda
çok gözyaşı dökerdin soydaşların için.
Ama şimdi, gördüğüm düş sertleştirdi beni.
Orestes artık hayatta değil ve –kim olursanız
olun– siz yeni gelenlere hiç acıımıyorum. 350
Dostlarım, görüyorum ki dedikleri doğruymuş,
insan bir felaketle karşılaştı mı, kendinden
daha mutsuz olanlara zerre acımazmış.
Ama Zeus'un rüzgârları, dertlerimin kaynağı
Helene ile kocası Menelaos'u taşıyan bir gemi 355
sürüklemedi hiç çarpışan kayalardan buralara.
İntikamımı alır, Hellenlerin beni bir dana gibi
sunağa sürüklediği, öz babamın kurban edip
canımı almaya hazırlandığı Aulis benzeri
yeni bir Aulis yaratırdım burada onlar için. 360
O zamanlar çektiğim acıları hiç unutamıyorum,
ellerimi kaç kez sakallarına uzatmış, kaç kez
dizlerine kapanmıştım! Boynuna sarılıp
yalvarmıştım: “Bana korkunç bir düğün
hazırladın baba, annem Argoslu kadınlarla 365
düğün şarkıları okur, evimizde aulos
ezgileri yankılanırken sen beni ölüme
sürüklüyorsun. Demek beni kandırarak
arabaya bindirip getirdiğin şu kanlı
düğünde, Peleus'un oğlu Akhilleus değil, 370
Hades'ti bana yakıştırdığın koca.”
Yüzümü gevşek dokunmuş bir tülle örterek
–artık yitirdiğim– kardeşimi bağrıma
basamadan, utancımdan kız kardeşimi
dudaklarından öpemedi gelin gittim 375
Peleus'un evine. Öpücüklerimi evli
bir kadın olarak Argos'tan döneceğim

güne bıraktım. Zavallı Orestes, eğer öldüysen
babamızın ihtişamından, zenginliğinden neler
380 yitirdin neler! Ama tanrıçanın kurnazlıklarına
kızıyorum. Cinayet kanına, yeni doğum yapmış
bir kadına ya da bir ölüye dokunan insanı
kirlenmiş sayıp sunağından kovarken,
kendisine insan kurban edilmesinden hoşlanıyor.
385 Zeus'un karısı Leto böyle düşüncesiz bir evlat
doğurmuş olamaz. Tantalos'un evine
davet ettiği tanrılara kendi çocuğunun etini
yedirdiğine de inanmıyorum ben. Bence
buranın yerlileri vahşi olduklarından
390 kendi huylarını tanrıçaya mal ediyorlar.
Hiçbir tanrının kötü olduğuna inanmıyorum.

1. Stasimon²⁸ (392–455)

KORO

At sineğinin²⁹

Strophe I

Argos'tan kalkıp

konuk sevmez dalgaları aşarak

395 Asya'dan Avrupa'ya uçtuğu

lacivert, koyu lacivert renkli

deniz yolları. Eurotas'ın

durgun sularıyla

yemyeşil kamışlarını

400 ya da saygın Dirke pınarını

geride bırakarak³⁰

tanrıçanın sütunlarla çevrili

sunağıyla kutsal tapınağını

insan kanının ıslattığı

405 bu vahşi ülkeye

gelenler de kim?

Antistrophe I

Evlerini ganimetlerle doldurma
arzusuyla serviden yapılma
çifte küreklerini çekerek
ve keten yelkenlerini
rüzgârla şişirerek, dalgalar
üzerinde yolculuk ettiler,
birbirleriyle yarıştılar.

410

Denizleri aşarak barbar diyarlarda
kazanç peşinde koşanlar için
umut tatlı ve doyumsuzdur.

415

Herkesin hayali ortaktır,
ama zenginlik hırsı
kimilerinde ölçüsüzken
kimilerinde aşırıya kaçmaz.

420

Strophe II

Çarpışan kayaları,
bir an bile sakinleşmeyen
Phineus'un oğullarının³¹
sahillerini nasıl geçtiler?
Nereus'un elli kızının
el ele tutuşup
dans ettiği

425

Amphitrite'nin yüksek
dalgalı kıyısı boyunca³²
sahile yakın yol mu aldılar?

430

Yoksa binlerce kuşun
yuva kurduğu beyaz kumsalı,
Akhilleus'un koştuğu yolları
ve konuk sevmez denizi,
geminin pupasında
dümene ısıklık çaldıran
lodosun ya da batı rüzgârının
şişirdiği yelkenleriyle mi aştılar?

435

Keşke hanımımın dilediği gibi,
 440 Troya'dan yola çıkarak buraya gelseydi
 Leda'nın değerli kızı Helene.
 Hanımım saçlarını
 kanlı suyla işaretleyip
 törene hazırlardı
 445 ve tanrıçaya kurban ederek
 neden olduğu belaların
 bedelini ödetirdi.
 Ama biz bahtsızları
 en çok mutlu edecek haber,
 450 bizi köleliğin dertlerinden kurtarmak üzere
 Hellas'tan bir yiğidin gelmesidir.
 Rüyalarımızda olsa bile keşke
 babaevimize, vatanımıza dönebilseydik
 ve bütün insanların ortak mutluluğu olan
 455 huzurlu bir uykunun tadına varabilseydik.

2. Epeisodion (456–1088)

(Sığırtmaç, elleri zincirlerle bağlı Orestes'le Pylades ve onlara eşlik eden iki silahlı muhafız sahneye girerler. Korodaki genç kızlar şaşkınlıkla fısıldaşır.)

KORO

İşte tanrıçamızın yeni kurbanları,
 elleri zincirlerle bağlı iki genç geliyor.
 Susalım arkadaşlar, Hellas'ın
 çiçek açmış değerli tomurcukları
 460 sunağa yaklaşıyor. Sığırtmacın
 anlattıkları doğruymuş demek.
 Saygıdeğer tanrıçam, biz Hellenlerin
 günah sayıp uzak durduğu

buradaki halkın törenlerinden
hoşlanıyorsan eğer, sana sunulan
bu kurbanları kabul et.

465

IPHİGENİA

Yeter artık. Önce kutsamanın doğru yapılmasına
özen göstermeliyim. Yabancıların ellerini çözün.
Tanrıçaya adandıklarına göre bağlı olmamalılar.
Haydi, şimdi de tapınağa girin
ve âdetler neyi gerektiriyorsa onu yapın.

470

*(Muhafızlar tutsakların ellerini çözüp tapınağa girerler.
İphigenia tutsaklara hitaben konuşmaya devam eder.)*

Zavallı gençler! Acaba kimdir anneniz,
kimdir babanız? Kız kardeşleriniz varsa,
sizin gibi yiğitleri yitirip kimsesiz kalacaklar.
Böyle bir kaderin kimi bulacağı hiç belli olmaz,
çünkü karanlıkta yol alır tanrısal irade
ve kimse önceden bilemez kötülükleri.
Kader insanı beklemediği yerlere sürükler.
Zavallı gençler, nereden geliyorsunuz?
Buraya kadar yolculuğunuz uzundu,
aşağı dünyaya da uzun olacak yolunuz.

475

480

ORESTES

Her kimsen, ağıt yakıp başımıza geleceklere
neden üzülürsün kadın? Can almaya hazırlanan
birinin, ölümün korkusunu yenmek için
acımaya başvurması doğru gelmiyor bana.
Ve kurtulma umudu olmadan seni bekleyen
ölüme ağlamak da öyledir, çünkü ikiye katlanır
kötülük. Aptallıktan da ölümden de
kurtulamazsın. İşleri olurlarına bırakmalıyız.
Bizim için gözyaşı dökme boşuna, çünkü
iyi biliyoruz kurban sunma geleneğinizi.

485

490

IPHİGENİA

İkinizden birinin adı Pylades'miş.
Önce onu tanımak isterim.

ORESTES

Öğrenmek seni mutlu edecekse işte budur sorduğun.

IPHIGENİA

495 Hangi Hellen şehrindensiniz?

ORESTES

Bunu bilmek ne işine yarar ki kadın?

IPHIGENİA

İkiniz kardeş misiniz, ananız bir mi?

ORESTES

Kardeşliğimiz aynı kana değil sevgiye dayanıyor.

IPHIGENİA

Doğduğunda sana ne ad vermişti baban?

ORESTES

500 Bana Bahtsız desen yeridir!

IPHIGENİA

Bahtını bir yana bırakalım, bu değildi sorduğum.

ORESTES

Adı bilinmeden ölenin arkasından gülünmez.

IPHIGENİA

Adını neden gizliyorsun, gururundan mı?

ORESTES

Adımı değil, bedenimi öldüreceksin!

IPHIGENİA

505 Nerelisin peki, bunu da mı söylemeyeceksin?

ORESTES

Birazdan öleceğime göre, söylememin kime ne yararı olur?

IPHIGENİA

Ricamı yerine getirmene bir engel yok ama!

ORESTES

Şanlı Argos'tur memleketim.

IPHIGENİA

Tanrılar adına! Argos'ta mı doğdun yabancı?

ORESTES

510 Bir zamanlar refah içinde yaşayan Mykenai'de doğdum.

İPHİGENİA

Oradan neden ayrıldın peki? Sürgün müsün?

ORESTES

Öyle denebilir, istemeden ayrılmak zorunda kaldım
vatanımdan.

İPHİGENİA

Öğrenmek istediklerimin birkaçını söyleyecek misin?

ORESTES

Başımdaki felaketin izin verdiği kadarını söylerim.

İPHİGENİA

Argos'tan gelmiş olman beni çok mutlu etti. 515

ORESTES

Beni pek mutlu etmedi, ama seni edecekse öyle olsun.

İPHİGENİA

Dillerden düşmeyen Troya'yı bilir misin?

ORESTES

Keşke rüyalarımda bile görmeseydim o kenti.

İPHİGENİA

Artık var olmadığını, savaşta yıkılıp gittiğini
söylüyorlar.

ORESTES

Öyle, duydukların yalan değil! 520

İPHİGENİA

Helene Menelaos'un sarayına dönmüş mü?

ORESTES

Evet ve dönüşü sevdiğim birinin mahvına neden oldu.

İPHİGENİA

Şimdi nerede peki? O kadın bana da bir şeyler borçlu!

ORESTES

İlk kocasıyla Sparta'da yaşıyor.

İPHİGENİA

Sadece ben değil, bütün Hellas nefret ediyor ondan. 525

ORESTES

Düğünü bir şekilde beni de kedere boğdu.

İPHİGENİA

Akhalar söylendiği gibi geri döndü mü?

ORESTES

Sana ne oldu da her şeyi bir çırpıda öğrenmek istersin?

İPHİGENİA

Ölmeden önce bunları anlatmanı istiyorum.

ORESTES

530 Hoşuna gittiğine göre istediğini sor yanıt vereyim.

İPHİGENİA

Kalkhas adında bir kâhin Troya'dan döndü mü?

ORESTES

Mykenai'den çıkan bir rivayete göre şimdi ölmüş olmalı.

İPHİGENİA

Tanrıça adına, isabet olmuş! Ya Laertes'in oğlu?

ORESTES

Duyduğuma göre yaşıyormuş, ama memleketine
dönememiş daha.

İPHİGENİA

535 Sılaya varamadan yitip gitse keşke!

ORESTES

Lanet okuma, başına gelmeyen kalmadı zaten adamın.

İPHİGENİA

Nereus soyundan Thetis'in oğlu hayatta mı?

ORESTES

Hayatta değil! Aulis'teki düğünü de boşuna yapılmış.

İPHİGENİA

O düğünü yaşayanlar bir aldatmaca olduğunu bilirler.

ORESTES

540 Kimsin sen? Hellas hakkındaki soruların çok isabetli.

İPHİGENİA

Oralıyım ama küçüklüğümden beri memleketimden
uzaktayım.

ORESTES

Öyleyse öğrenmek istemen çok doğal!

İPHİGENİA

Başkomutan ne yapıyor? Şansının yaver gittiğini
duymuştum.

ORESTES

Benim tanıdığım başkomutanın şansı pek iyi gitmedi.

İPHİGENİA

Atreus'un oğlu, Kral Agamemnon adında biri... 545

ORESTES

Bilmiyorum! Konuyu değiştirelim artık kadın!

İPHİGENİA

Tanrılar adına devam et, beni çok mutlu edersin yabancı.

ORESTES

Öldü zavallı ve kendisiyle birlikte bir başkasını da
götürdü.

İPHİGENİA

Öldü mü, nasıl? Kara bahtım, nedir bu duyduklarım?

ORESTES

Neden iç çekiyorsun? Akrabası falan mısın yoksa? 550

İPHİGENİA

Yitip giden geçmiş mutluluğuna iç çekiyorum.

ORESTES

Kötüydü sonu. Karısının elinden geldi ölümü.

İPHİGENİA

Ölenin de öldürenin de arkasından gözyaşı dökmeli.

ORESTES

Bu kadar yeter! Başka soru sorma!

İPHİGENİA

Son bir soru daha sorayım. Zavallının eşi yaşıyor mu? 555

ORESTES

Yaşamıyor! Öz oğlu canına kıydı anasının.

İPHİGENİA

Zavallı lanetli aile! Neden öldürmüş peki?

ORESTES

Babasının ölümünün intikamını almak için.

IPHİGENİA

Haklı, ama korkunç bir ceza!

ORESTES

560 Haklı da olsa tanrılar rahat vermiyor ona şimdi.

IPHİGENİA

Agamemnon'un başka çocuğu yok mu?

ORESTES

Elektra adında daha evlenmemiş bir kızı var.

IPHİGENİA

Kurban edilen kızından hiç bahsedilmiyor mu?

ORESTES

Sadece öldüğünü, artık gün ışığını göremediğini
söylüyorlar.

IPHİGENİA

565 O da, canını alan babası da ne bahtsızmış!

ORESTES

Kötü bir kadın yüzünden boşuna hayatını yitirmiş!

IPHİGENİA

Öldürülen babanın oğlu Argos'ta mı?

ORESTES

Hiçbir yerde ve her yerde, mutsuz ve perişan sürünüyor.

IPHİGENİA

Gördüğüm düşler, yalanmışsınız! Çekip gidin
hayalimden.

ORESTES

570 Bilge olduklarına inandığımız tanrılar da
hayalimizde uçuşan rüyalar kadar yalandır!
Hem insanların hem de tanrıların işlerinde
büyük bir karmaşa var. Üzücü olansa şu:
Akıllı olduğu halde kehanetlere inandığı için
575 yitip gitti oğlan. Bilen bilir nasıl olduğunu!

KORO

Eyvahlar olsun! Ya bizim halimiz? Anne babalarımız
hayatta mı yoksa öldü mü kim söyleyecek?

IPHIGENIA

Dinleyin yabancılar! Hem size hem bana yararlı olabilecek bir şey düşündüm.

Bir düşüncenin yararlılığı herkesin 580

hoşuna gitmesiyle ölçülür. Seni serbest bırakırsam, Argos'a, yakınlarıma giderek benden haber verir, mektubumu

iletir misin? Mektubu halime acıyan, 585

katil olmadığımı ve buradaki cinayetlerin kendisine kurban sunulmasını isteyen tanrıça yüzünden işlendiğini bilen bir esir yazmıştı.³³ Ama hayatı bağışlanınca

sağ salim Argos'a geri döndüğünde mektubu yakınlarıma götürecek kimseyi 590

bulamamıştım şimdiye kadar. Soylu birine benzediğine, Mykenai'yi ve sevdiklerimi tanıdığına göre hayatını kurtar. Yükte hafif bir mektup taşımanın karşılığı büyük olacak.

Âdet öyle buyurduğu için arkadaşın 595

burada kalsın ve tanrıçaya kurban edilsin.

ORESTES

Kadın, söylediklerin güzel ama bir konuda yanılıyorsun, dostumun ölümü bana büyük acı verecek. Felaketler getiren gemiyi sefere 600

çıkaran benim, o sadece dertlerime ortak olmak için bana eşlik ediyor. Dostumu feda ederek belalardan kurtulmam, çekip gitmem hiç doğru değil. Ama şunu yapabiliriz!

Mektubu ona ver, Argos'a giderek istediğini yapsın, cinayet işlemek isteyense beni öldürsün! 605

Dostlarını felakete sürükledikten sonra kendini kurtarmak büyük bir ayıptır. Pylades dostumdur, razı olamam gün ışığını benden az görmesine.

İPHİGENİA

Ne soylu bir ruh! Yüce bir soydan
610 geliyor olmalısın, dostlarına gerçek
bir dost gibi davranıyorsun.
Keşke kardeşim de sana benzese,
çünkü benim de memlekette kalan
hiç görmediğim bir kardeşim var.
615 İstedğin buysa, mektubu dostunla göndeririz
ve gönüllü olduğuna göre sen ölürsün.

ORESTES

Korkunç kurban etme işini kim üstlenecek?

İPHİGENİA

Bunu tanrıça emrettiğinden ben üstleneceğim.

ORESTES

Görevin hoş ve imrenilecek gibi değil kadın.

İPHİGENİA

620 Emirlere itaat etmek zorundayım.

ORESTES

Bir kadının erkekleri kılıçtan geçirmesi...

İPHİGENİA

Ben sadece saçlarına kutsal su serpeceğim.

ORESTES

Sormamın sakıncası yoksa beni kim öldürecek?

İPHİGENİA

Tapınağın içinde bu işi üstlenen görevliler var.

ORESTES

625 Ölümünden sonra mezarım nerede olacak?

İPHİGENİA

Kutsal ateşte yakılıp bir kaya oyuğuna bırakılacaksın.

ORESTES

Eyvah! Cenaze törenimle
kız kardeşim ilgilenebilseydi keşke!

İPHİGENİA

Her kimsen, evinden uzakta, bu barbar
630 diyarda dileğin gerçekleşemeyecek yabancı.

Ama Argoslu olduğuna göre istediklerini
yapmak için elimden geleni yapacağım.
Mezarını zengin süslemelerle süsleyecek, kemiklerinin
ateşini zeytinyağıyla söndürecek ve küllerine
sarışın arıların kır çiçeklerinden topladığı baldan
dökeceğim. Şimdi tapınağa, mektubu getirmeye
gidiyorum, ne olursun başına gelen felaketleri
benden bilme! Köleler, esirlerin elleri serbest kalsın
ama gözünüzü onlardan ayırmayın. Yakınlarımdan
en çok sevdiğime belki de hiç beklemediği
bir haber göndereceğim ve ölü bildiklerinin
hayatta olduğunu öğrenince çok mutlu olacak.

635

640

(Iphigenia tapınağa girer.)

KORO

Arınma töreninde üzerine
kanlı su serpilecek
yabancı için ağlıyoruz.

645

ORESTES

Bu işler ağlamayla çözülmez kızlar, elveda!

KORO

(Pylades'e hitaben.)

Memleketinin toprağına
ayak basma şansına eriştiğin için
sana da gıpta ediyoruz delikanlı.

PYLADES

Dostunu yitiren bir dosta gıpta edilmez.

650

KORO

(Pylades'e.)

Ah, hüznü vedalaşma!

(Orestes'e.)

Sen de yitip gidiyorsun, gidiyorsun!
Hanginiz daha kötü durumda?
Aklım ikinizin arasında gidip geliyor,
hanginize ağıt yakmalı diye!

655

ORESTES

(Birden aklına bir şey gelmiş gibi.)

Pylades, tanrılar aşkına! Sen de benim
düşündüğümü mü düşünüyorsun?

PYLADES

Öyle bir sordun ki,
ne diyeceğimi bilemiyorum!

ORESTES

660 Bu genç kadın kim olabilir?
Bize gerçek bir Hellen gibi Troya Savaşı'nı,
Akhaların memleketlerine dönüşünü,
kâhin Kalkhas'ı ve şanlı Akhilleus'u sordu.
Bahtsız Agamemnon'un başına gelenlere
665 üzüldüğünü söyledi, karısıyla çocuklarını sordu.
Argoslu olmalı, yoksa mektup göndermezdi
ve kaderi Argos'un kaderine bağlıymış gibi
heyecanlanarak bunca soru sormazdı.

PYLADES

670 Lafı ağzımdan aldın. Ben de aynısını söylemeye
hazırlanıyordum. Ama felaketlerle karşılaşan
kralları herkes, en azından seyahat edenler bilir.
Yine de benim aklıma takılan başka bir şey var.

ORESTES

Nedir? Derdini paylaşırsan daha kolay çözüm bulursun.

PYLADES

675 Sen ölürken benim hayatta kalmam büyük bir ayıp.
Yolculuğa seninle çıktım, Hades'e giderken de
izlemeliyim seni. Aksi takdirde hem Argos'ta, hem de
vadilerle oyulmuş Phokis'te bana korkak ve namert
diyecekler, çünkü bazıları herkesi kendileri gibi bilir.
680 Geri döndüğümü görünce sana ihanet ettiğimi
sanacaklar. Ailenizin başına gelen felaketlerden
yararlanarak sana tuzak kurduğumu, hanedanın
biricik vârisi olan kız kardeşinin kocası kimliğimle

tahta göz koyduğumu söyleyecekler. İşte bunlardan çekiniyor, bunlar yüzünden utanıyorum. Arkadaşın olduğum ve bu suçlamalardan çekindiğim için 685
seninle birlikte ölüp seninle birlikte yakılmak istiyorum.

ORESTES

Mantıklı konuş! Kendi dertlerimi kendim taşımalıyım ve bir derdim varken bir ikincisini üstlenemem.

Acılarımı paylaşan senin ölümüne neden olursam 690
üzücü ve utanç verici duruma ben düşerim asıl ve tanrılar beni bu hale getirdikten sonra hayatımın sona ermesi o kadar kötü olmaz.

Ama senin şansın açık ve ailenin adı temiz, benimki gibi onursuz ve lanetlenmiş değil.

Kurtulur ve sana eş olarak verdiğim 695

kız kardeşimden çocukların olursa soyum devam edecek ve benimle birlikte sönüp gitmeyecek. Şimdi git, hayatta kalmaya çalış ve babamın evini yönet.

Ama Hellas'a ve güzel atlar yetiştiren Argos'a 700

vardığında benim için bir şey yapacağına yemin et. Bana bir mezar hazırla ve üzerine adımı yaşatacak işaretler koy. Kız kardeşim de gözyaşı döküp üzerine saçlarından bir tutam bıraksın. Argoslu bir kız sunakta kutsadıktan sonra kurban edildiğimi söyle. Soyu kurudu, 705
sahipsiz kaldı diye de sakın ihanet etme ona.

Artık elveda! Birlikte yetiştiğim, birlikte

avlandığım yoldaşım, dostlarımın arasında en iyisi hep sen oldun ve dertlerimden 710
çoğunu benimle birlikte üstlendin.

Bir kâhin olduğu halde Apollon yanılttı beni.

Eski kehanetlerinden utandığı için kurnazlıkla sürgün etti beni memleketimden. Ona güvendim, 715
ona inanıp annemi öldürdüm ve ölüm oldu ödülüm.

PYLADES

Bir mezarın olacak ve kız kardeşinin
yatağına hiç ihanet etmeyeceğim zavallım.
Seni ölümünden sonra hayattayken
olduğundan daha yakın dostum sayacağım.
720 Ama ölüm yaklaşırsa bile tanrının kehaneti
henüz yok etmedi seni. Büyük talihsizlikler
bazen büyük değişimlere yol açar.

(*İphigenia elinde bir mektupla tapınaktan çıkar.*)

ORESTES

Sus artık! Apollon'un kehanetlerinin bana
yararı yok. İşte kadın da tapınaktan çıkıyor.

IPHIGENIA

725 Muhafızlar tapınağa gidin ve kurban
törenini hazırlayanlara yardım edin.
Yabancılar, çok katlı mektubum işte bu!³⁴
Ama söylemek istediğim bir şey daha var:
İnsanlar tehlikeyi atlatıp güvene
730 kavuşunca değişir. Mektubu Argos'a
götürecek olan adamın buradan uzaklaşınca
yakınlarıma göndermek istediğim mesajı
savsaklayacağından çekiniyorum.

ORESTES

Ne istiyorsun peki? Rahatlamam için ne yapmalı?

IPHIGENIA

735 Mektubu Argos'a götüreceğine ve istediğim
kişiye teslim edeceğine yemin etsin!

ORESTES

Sen de aynı şekilde yemin edecek misin?

IPHIGENIA

Neyi yapıp yapmayacağıma yemin edeyim, söyle!

ORESTES

Bu ülkeden sağ salim ayrılmasını sağlayacağına yemin et.

IPHIGENIA

740 Haklısın! Başka türlü mektubumu nasıl götürebilir?

ORESTES

Kral da gitmesini onaylayacak mı?

İPHİGENİA

Evet, arkadaşını da gemiye bizzat bindireceğim.

ORESTES

(*Pylades'e.*)

Yemin et öyleyse! Kutsal yemin sözlerini söyle!

İPHİGENİA

Şöyle diyeceksin: Bu mektubu senin yakınlarına vereceğim.

PYLADES

Bu mektubu senin yakınlarına vereceğim.

745

İPHİGENİA

Ben de seni kara kayaların dışına çıkaracağım.

PYLADES

Hangi tanrı adına yemin ediyorsun?

İPHİGENİA

Rahibesi olduğum Tanrıça Artemis adına.

PYLADES

Ben de gökyüzünün yüce hâkimi Zeus adına yemin ediyorum.

İPHİGENİA

Yeminini çiğneyip beni aldatırsan ne olsun?

750

PYLADES

Sılaya varmam nasip olmasın! Ya sen beni buradan göndermezsen?

İPHİGENİA

Argos'a canlı ayak basmam nasip olmasın.

PYLADES

Ama unuttuğumuz bir şey var!

İPHİGENİA

Doğruyu söylemek için hiçbir zaman geç değildir.

PYLADES

Bana bir istisna yapmalısın. Gemi batar, mektup geminin yüküyle birlikte denizin

755

dibini boylar ve ben sadece hayatımı kurtarmayı
başarırsam yeminim bağlayıcı olmasın.

IPHİGENİA

O zaman şöyle yapalım: Tedbir alan kişi
760 çok şey başarır! Gerekirse yakınlarıma sözlü olarak
aktarabilmen için mektupta yazanları anlatacağım.
Böylece içim rahat eder. Mektubu sağlam
teslim edersen, söylenmesi gerekenleri
konuşmana gerek kalmadan o anlatır. Denizde kaybolur,
765 sen hayatta kalırsan da mesajımı sözlü iletirsin.

PYLADES

Hem kendi adına hem benim adıma iyi konuştun!
Şimdi mektubu Argos'ta kime teslim edeceğimi
ve ona neler söylemem gerektiğini anlat.

IPHİGENİA

Mektubu Agamemnon'un oğlu Orestes'e götüreceksin.
770 "Aulis'te tanrılara kurban edilen ve herkesin ölü bildiği
İphigenia yaşıyor ve sana şu mesajı gönderiyor,"
diyeceksin.

ORESTES

Şimdi nerede peki? Hades'ten geri mi dönmüş?

IPHİGENİA

Şimdi karşında duruyor, ama sözümü kesme.
"Kardeşim, ölmeden önce bu barbar ülkeden
775 alıp Argos'a götür beni ve tanrıçanın sunağında
yabancıları kurban etmekten kurtar..."

ORESTES

Ne diyeyim şimdi? Pylades biz neredeyiz?

IPHİGENİA

"Yoksa lanet okurum ailenin başına, Orestes!"
Unutmayasın diye adını iki kez tekrarladım.

PYLADES

IPHİGENİA

Yüce tanrılar!
780 Benim işim için neden tanrıları
anıyorsun?

PYLADES

Yok bir şey, sen devam et. Aklım başka şeye gitti.
Soru sormaksızın inanılmaz şeyler duyacağım galiba.

IPHIGENIA

Kardeşıme beni Artemis'in kurtardığını söyle.
Yerime bir ceylan gönderdi ve babam beni
öldürdüğünü sanarak kılıcını onun boynuna
sapladi. Sonra tanrıça beni buraya getirdi.
Mektupta yazanlar, iletmek istediklerim işte bunlar.

785

PYLADES

Beni kolay bir yeminle bağlayarak kendin de
büyük bir yemin ettin. Verdiğim sözü
tutmakta hiç gecikmeyeceğim.
Orestes, şurada duran ablanın göndermiş
olduğu mektubu teslim ediyorum sana.

790

ORESTES

Mektubu kabul ediyorum, ama içinde yazanları
bir kenara bırakıp önce doya doya mutluluğumu
yaşayacağım. Sevgili abla, seni olanlara inanmakta
zorlanan ellerimle hayretle kucaklıyorum,
bu inanılmaz mucize beni çok mutlu etti.
(*Iphigenia'ya sarılır.*)

795

KORO

Yabancı, dokunulmaması gereken giysilerine
dokunarak tanrıçanın rahibesini kirletemezsin.

ORESTES

Babam Agememnon'un kızı sevgili ablam,
hiç beklenmedik bir anda karşına
çıkan kardeşine sırtını dönme.

800

IPHIGENIA

Sen kardeşim misin? Sus artık! O şimdi
varlığıyla Nauplia ve Argos'u dolduruyor.

ORESTES

Zavallı kız, kardeşin orada değil!

805

IPHİGENİA

Nasıl yani? Spartalı Tyndareos'un kızı senin annen mi?

ORESTES

Evet, Pelops'un torunu da benim babam.

IPHİGENİA

Nasıl olur? Buna kanıt gösterebilir misin?

ORESTES

Tabii ki gösteririm. Babaevimizi hakkında sorular
sor bana.

IPHİGENİA

810 Anlat o zaman ben de dinleyeyim.

ORESTES

Elektra'dan duyduklarım ile başlayacağım. Atreus ile
Thyestes'in neden kavga ettiklerini biliyor musun?

IPHİGENİA

Duymuştum, altın tüylü bir kuzu için kavga etmişlerdi.

ORESTES

Sen onu dokuma tezgâhında işlememiş miydin?

IPHİGENİA

815 Sevgili dostum, sözlerin yüreğimin yakınlarına geliyor.

ORESTES

Başka bir kumaşa da güneş tutulmasını dokumuştun.

IPHİGENİA

Evet bu sahneyi de kumaşa dokumuştum.

ORESTES

Aulis'e giderken annem sana düğün banyosu yaptırmıştı.

IPHİGENİA

Hatırlıyorum, unutturacak düğün sevinci yaşamadım
çünkü ardından.

ORESTES

Annene saçlarından bir tutam gönderdiğini de
820 hatırlıyor musun?

IPHİGENİA

Bedenim yerine mezarıma koymaları için göndermiştim.

ORESTES

Şimdi de kendi gözlerimle gördüklerimi
kanıt göstereceğim. Pelops'un Pisalı
bakire Hippodamia ile evlenmesiyle
sonuçlanan cinayeti işlediği, Oinomaos'u
öldürdüğü eski mızrağın ucu babamızın
evinde, senin yatak odanda saklı duruyor.³⁵

825

IPHIGENIA

Sevgili Orestes, sana sevgili demekten başka
ne yapabilirim? Sana memleketimiz Argos'tan
uzaklarda kavuştum sevgili kardeşim.

830

ORESTES

Ben de herkesin ölü bildiği sana
kavuştum. Gözlerimden ve gözlerinden
hem acı hem sevinç gözyaşları dökülüyor.

IPHIGENIA

Yeni doğmuş bir bebek,
sütannesinin kucağında minnacık
bir bebektin evden ayrıldığımda.
Canım benim, sözler mutluluğumu
dile getirmeye yetmiyor.
Ne diyebilirim? Bütün bunlar
mucizeleri ve kelimeleri aşıyor.

835

840

ORESTES

Bundan böyle birlikte mutlu yaşayacağız.

IPHIGENIA

(Koroya hitaben.)

Tuhaf bir sevinç duyuyorum kızlar,
kardeşim ellerimin arasından sıyrılıp
gökyüzüne uçacak diye korkuyorum.
Kyklopsların elinden çıkan ocağım,³⁶
sevgili memleketim Mykenai, kardeşime
hayat verdiğin, yetiştirdiğin, evimizi
ışığıyla aydınlatmak üzere onu bize
bağışladığın için sana şükran borçluyum.

845

ORESTES

850 Sevgili abla, bize soylu atalar,
ama lanetlenmiş hayatlar verdi bahtımız.

IPHİGENİA

Anladım ne yazık ki! Kötü niyetli babam
boynuma kılıcı dayadığında anladım.

ORESTES

Eyvahlar olsun! Seni görür gibiyim
855 orada hiç bulunmadığım halde.

IPHİGENİA

Ah kardeşim, beni olmayacak
bir düğün için Akhilleus'un
barakasına kurnazlıkla götürürlerken
düğün şarkıları söylenmedi arkamdan.
860 Sunağın başında gözyaşları ve iniltiler
vardı. Ne yazık ki, kurban töreni
için kutsal su serptiler üzerime.

ORESTES

Babamın cüret ettiği
bu işe ben de çok ağladım.

IPHİGENİA

865 Kötü bir baba yazılmış kaderime
ve tanrılardan kaynaklanan
felaketlerin biri gidip diğeri geliyor.

ORESTES

Evet, kardeşini öldürmek üzereydin zavallı kız.

IPHİGENİA

Ne korkunç, ne korkunç bir şey
870 yapmaya yelteniyordum kardeşim.
Az kalsın kendi ellerimden
lanetli bir ölümle
hayatını yitirecektin.
Bu işler nasıl sona erecek?
875 Nasıl bir talih
bana destek çıkacak?

Kanını akıtacak kılıç
boynuna değmeden
seni ölümden ve bu ülkeden
kurtaracak, memleketimiz 880
Argos'a götürecek yolu
nasıl bulacağım? Zavallı
ruhum, bunu bulmak
senin boynunun borcu.
Denizden değil de 885
karadan mı göndersem?
Ama barbar halkların
içinden engebeli yollarda
yayan giderken her an
ölümle karşı karşıya gelirsin. 890
Çarpışan kara kayaların
dar geçidinden gemiyle
geçmek de çok uzun bir yol.
Ah talihsiz başım, kara kaderim!
Hangi tanrı, hangi ölümlü 895
ya da hangi beklenmedik güç
kimsenin bilmediği yolu bularak,
Atreus'un soyundan kalan
ikimizin kurtuluşu olacak.

KORO

Kelimelerle anlatılamayacak bu mucizeyi, 900
duymuş gibi değil, gözlerimle görmüş gibi anlatacağım.

PYLADES

Birbirlerini seven insanların karşılaştıklarında
kucaklaşıp hasret gidermeleri güzeldir
Orestes, ama duygusallıktan arınıp
şanlı bir kelime olan “kurtuluş”a, barbarların 905
ülkesinden nasıl kaçacağımıza odaklanalım.
Akıllı insanlar şans yüzlerine güldüğünde
başka eğlencelere kapılarak yollarından çıkmaz.

ORESTES

910 Haklısın. Sanırım şans da bizim yanımızda
olacak. İnsanların istekli olduğunu görünce
tanrılar da yardımlarını esirgemez.

IPHIGENIA

Ama önce kız kardeşim Elektra'nın hayatının
nasıl olduğunu öğrenmemi hiçbir şey engelleyemez.
Çünkü dünyada en çok sevdiklerim ikinizsiniz.

ORESTES

915 Yanında duran arkadaşım ile evli ve çok mutlu!

IPHIGENIA

Bu genç kimlerden? Babasının adı ne?

ORESTES

Phokisli Strophios'un oğlu.

IPHIGENIA

Anası Atreus'un kızı öyleyse, bizim soyumuzdan.

ORESTES

Halamın oğlu ve biricik sadık dostum.

IPHIGENIA

920 Babam beni öldürmeye kalkışırken daha doğmamıştı.

ORESTES

Evet, Strophios ileri yaşta baba oldu.

IPHIGENIA

Kız kardeşimin eşi, seni sevgiyle selamlıyorum.

ORESTES

Sadece akrabam da değil, aynı zamanda kurtarıcım.

IPHIGENIA

Ya annemizin korkunç cinayeti, elin nasıl vardı?

ORESTES

925 Hiç söz etme, babamın intikamını aldım!

IPHIGENIA

İyi de, annemiz babamı neden öldürmüştü?

ORESTES

Bunu duymak bile insanın yüreğini dağlar, hiç sorma.

İPHİGENİA

Öyle olsun! Şimdi Argos'un kralı sen misin?

ORESTES

Kral olan Menelaos, ben sürgündeyim.

İPHİGENİA

Amcam ailemizin bu zor durumundan mı yararlandı? 930

ORESTES

Hayır, Erinyesler kovaladığı için sürgündeyim.

İPHİGENİA

Sahilde deli gibi davrandığını söylemişlerdi, bu yüzden miydi?

ORESTES

Beni o halde gören çok oldu şimdiye kadar.

İPHİGENİA

Anladım. Erinyesler annemiz yüzünden peşindeler, öyle mi?

ORESTES

Ağzıma kanlı bir gem takmış gibiler. 935

İPHİGENİA

Bu ülkeye neden geldin?

ORESTES

Apollon'un kehaneti böyle buyurduğu için.

İPHİGENİA

Ne yapmaktı niyetin? Gizli değilse anlat!

ORESTES

Anlatacağım. Buraya gelmem dertlerimin başlangıcı oldu. Anmak istemediğim 940

annemin ölümünden sonra peşime düşen

Erinyeslerden kaçarak sürgünde dolaşırken

Loksias Apollon³⁷ adları anılmaz tanrıçalara³⁸

hesap vermek üzere beni Atina'ya gönderdi.

Orada kutsal bir mahkeme var, Zeus'un 945

bir zamanlar elini kana bulayan Ares için kurduğu.³⁹

Oraya vardığımda, tanrıların nefreti üzerimde

olduğu için önce kimse beni ağırlamaya

- gönüllü olmadı. Halime acıyan bazıları da
 950 evlerine aldıkları halde yemeği ayrı masada
 yedirdiler. Konuşmadılar ve konuşturmadılar,
 yiyip içerken onlarla kaynaşmayayım diye.
 Oysa birbirlerine ayrı kupalarda eşit miktar
 şarap sunarak eğleniyor, şölen yapıyorlardı.
 955 Ev sahiplerimi suçlamayı doğru bulmadığımdan
 hiçbir şey yokmuş gibi acıma sessizce katlandım,
 anne katili olduğumdan inledim durdum.
 Duyduğuma göre felaketim Atina'da tören olmuş
 ve bu tören hâlâ yaşıtılıyor.⁴⁰ Pallas'ın halkı hâlâ
 960 sunum kabını anma geleneğini devam ettiriyor.
 Ares'in kayasına vardığımda davam başladı.
 Kürsülerden birine ben, diğerine de
 tanrıçaların en yaşlısı oturdu. Döktüğüm ana kanını
 anlattım ve bana söylenenleri dinledim.
 965 Apollon lehime tanıklık etti ve suçluluğumun
 oylaması yapılırken Pallas Athena eşit oy saydı.
 İşlediğim cinayet için suçsuz bulundum.
 Erinyeslerden kararı tanıyanlar orada kalıp
 mahkeme yanında tapınakları için yer seçtiler.⁴¹
 970 Kararı tanımayanlarsa beni rahatsız etmeye,
 beni kovalamaya devam ettiler. Sonunda
 yine Phoibos'un⁴² kutsal tapınağına sığındım.
 Mabedinin önüne yattım, yemeden içmeden
 kesildim, beni bu hale düşüren Phoibos'tan
 975 beni kurtarmasını istedim, yoksa hayatıma orada
 son vereceğime yemin ettim. Phoibos altın üçayaktan
 seslenerek buraya gelmemi ve gökten düşen tanrıça
 heykelini alarak Atina'ya götürmemi emretti.
 Tanrı kurtuluşum için bunu söylediğine göre
 980 ne olur yardım et tanrıçanın heykelini alayım.
 Dertlerim sona erecek, seni de çok kürekli
 gemime bindirip Mykenai'ye geri götüreceğim.

Sevgili ablam, bir tanem, soyumuzun devamını
sağla ve zavallı kardeşini kurtar. Tanrıçanın
gökten düşen heykelini Atina'ya götürmezsek
ben ve Pelops'un soyu sonsuza dek yok olacağız.

985

KORO

Korkunç, tanrısal bir öfke Tantalos soyuna
musallat oldu ve acılar çektiriyor ona.

IPHİGENİA

Buraya gelmeden önce Argos'a giderek
seni görmeye can atıyordum kardeşim.

990

Ben de senin kadar dertlerine son vermek
ve kanımı akıtmak isteyen babama kin beslemeden
evimizi düştüğü bu zor durumdan çıkarmak
istiyorum. Böylece hem ellerimi kanınla
kirletmeyecek, hem de ailemizi kurtaracağım.

995

Ama heykelsiz kalan taş kaideyi tanrıçanın
ve kralın gözünden nasıl saklayacağımızı
bilemiyorum. Onlara ne derim? Beni hemen
öldürürler. İkisi birden gerçekleşebilse, yani
sen heykeli alsan, beni de güzel pruvallı
geminle memlekete götürsen ne iyi olurdu!
İşler farklı gelişirse mahvolurum, ama sen
bir yolunu bulup memlekete dönebilirsin.

1000

Senin için hayatımı feda etmem gerekse
bile geri adım atmayacağım. Bir ailede kadının
yokluğu erkeğin yokluğu kadar önemli değildir.

1005

ORESTES

Hem annemin hem senin katilin olamam.
Onun kanını döktüğüm yeter. Seninle birlikte
yaşamak ya da seninle ölmek istiyorum.
Evime dönebilirsem sen de yanımda olacaksın,
dönemezsem burada birlikte ölürüz. Bir de
şunu dinle: Artemis heykelini götürmemizden
bu kadar rahatsız olacaksa, Loksias neden onu

1010

Pallas'ın kentine götürmemi ve senin yüzünü

.....

1015 görmemi emretsin? Bunları düşününce
geri döneceğimize inancım artıyor.

IPHIGENIA

Canımız tehlikeye girmeden istediklerimizi
almayı nasıl başarırız? Sorunumuz bu,
yoksa memlekete dönme arzumuz kesin!

ORESTES

1020 Kralı mı öldürsek acaba?

IPHIGENIA

Söylediğin korkunç! Yabancıların ev sahiplerini
öldürmesi...

ORESTES

Özgürlüğümüze kavuşturacaksa buna cüret etmeliyiz.

IPHIGENIA

Cesaretin hoşuma gidiyor, ama bu imkânsız.

ORESTES

Beni tapınağın içine gizlesen nasıl olur?

IPHIGENIA

1025 Kurtulmak için gece karanlığından mı yararlanırsınız?

ORESTES

Gece hırsızlar, gündüz de gerçekler içindir.

IPHIGENIA

İçeride muhafızlar bekliyor, fark ederler.

ORESTES

Eyvah, öyleyse biz mahvolduk. Nasıl kurtulabiliriz?

IPHIGENIA

Yeni bir çare bulduğumu sanıyorum.

ORESTES

1030 Nasıl bir şeymiş? Anlat da öğrenelim!

IPHIGENIA

Başına gelen dertleri bahane olarak kullanacağım.

ORESTES

Kurnazlıkta kadınlardan iyisi yoktur.

İPHİGENİA

Senin Argos'tan gelen bir anne katili olduğunu
söyleyeceğim.

ORESTES

İşimize yarayacaksa, dile getir felaketlerimi!

İPHİGENİA

Kurban edilmeye uygun olmadığını söyleyeceğim. 1035

ORESTES

Neye dayandıracaksın? Gerçi anladığımı sanıyorum.

İPHİGENİA

Sen kirlenmişsin! Tanrıçaya sadece arınmış kurbanlar
sunulur.

ORESTES

Böyle diyerek heykeli alabilir miyiz?

İPHİGENİA

Deniz suyuyla arınmanı isteyeceğim.

ORESTES

Ama yolculuğumun nedeni heykel hâlâ tapınakta! 1040

İPHİGENİA

Heykele dokunduğun için onu da deniz suyuyla
arıtacağım.

ORESTES

Nereye götüreceksin? Düşündüğün bir sahil var mı?

İPHİGENİA

Geminin karaya keten halatla bağlandığı koya
götüreceğim.

ORESTES

Heykeli sen mi taşıyacaksın yoksa başkası mı?

İPHİGENİA

Heykele benden başkasının dokunması yasak. 1045

ORESTES

Pylades bu tezgâhın neresinde yer alacak?

İPHİGENİA

Onun ellerinin de seninki gibi kirlendiğini söylerim.

ORESTES

Bunları kral bilecek mi yoksa ondan gizli mi yapacağız?

IPHİGENİA

Onu ikna etmem gerekecek, yoksa ülkeden ayrılamam.

ORESTES

1050 Gemim hızlı kürekleriyle hazır bekliyor.

IPHİGENİA

Ondan ötesini sen halledersin artık.

ORESTES

Bir şey daha var. Kadınlar sırrımızı kimseye açmamalı. Haydi, yalvarmaya başla ve onları nasıl ikna edeceğini düşün. Kadınlar acıma uyandırmayı iyi bilir.

1055 Umarım bundan sonra her şey yolunda gider.

IPHİGENİA

(Koroya hitaben konuşmaya başlar.)

Size güveniyorum sevgili kadınlar!

Kaderim ellerinizde! Ya şansım yaver gider kurtulurum ya da memleketimi, sevgili kardeşimi ve biricik kız kardeşimi yitiririm.

1060 Şunu hatırlatarak başlayacağım:

Biz kadınlar birbirimizi severiz

ve ortak konularımızda birbirimize güveniriz.

Ağzınızı kapalı tutun ve kaçmamıza yardım edin.

Bir insanın ağzını sıkı tutabilmesi güzeldir.

1065 Üç sevgili dostunuzun ortak bir kaderi var,
ya memleketlerine dönecek ya da ölecekler.

Ben kurtulursam sizi de şansıma ortak ederim,

benimle Hellas'a dönersiniz. Size yalvarıyorum;

sen ve sen, sağ elleriniz üzerine yemin edin, tatlı

1070 yanaklarınız, dizleriniz ve evinizde değer verdiğiniz

neler varsa; anneniz, babanız ve varsa çocuklarınız

adına yemin edin. Ne dersiniz? İçinizden kim

evet, kim hayır diyecek? Konuşun, çünkü

desteklemezseniz, ben ve zavallı kardeşim mahvoluruz.

KORO

Cesur ol hanımım, sen sadece kurtulmana bak. 1075
Zeus şahidimdir, söylediklerin hakkında
hiç kimseye, hiçbir şey söylemeyeceğim.

IPHİGENİA

Güzel sözlerinizin karşılığı güzellikler olsun kızlar.
(*Orestes ve Pylades'e dönerek devam eder.*)

İkiniz tapınağa girin şimdi. Yabancıların
kurban edilişi bitti mi diye bakmak üzere 1080
birazdan kral gelecek. Aulis vadisinde beni
babamın kanlı ellerinden kurtaran tanrıçanı,
şimdi de imdadıma yetiş, beni ve şu ikisini kurtar.
Yoksa senin yüzünden Loksias Apollon'un
hiç inandırıcılığı kalmayacak ölümlülerin 1085
gözünde. Bu barbar ülkeyi kendi iradenle
terk ederek Atina'ya git. Mutlu bir kente gitme
imkânı varken burada kalmak sana yakışmaz.

2. Stasimon (1089–1152)

KORO

Kara bahtının türküsünü okuyarak   Strophe I
denizin kayalıkları etrafında uçuşan 1090
yalıçapkını,⁴³ bilgeler iyi bilir
hep eşin için öttüğünü.
Ben de Hellen panayırlarını
özleyerek, gür yapraklı palmiyenin,
gürbüz defnenin ve kutsal gri yeşil 1095
zeytin ağacının yetiştiği
Kynthos kayalıklarında yaşayan
doğumların koruyucusu Artemis'i
özleyerek, kanatsız bir kuş misali
ağıt yakmada seninle yarışıyorum. 1100

Leto'nun tatlı doğum sancıları çektiği
bu kayalığın yanı başındaki
suları çepeçevre dönen gölde
güzel ezgileriyle Mousalara
1105 hizmet eden bir kuğu⁴⁴ yüzer.

Kentimin surları yerle bir edildiğinde
kargılar ve kürekler taşıyan
düşman gemisine bindirilirken
gözyaşı selleri akmıştı yanaklarımdan.
1110 Altın karşılığında satılarak
bu barbar ülkeye getirildim
ve sunağında koyun kurban
edilmeyen bir tapınakta,
ceylan avcısı tanrıçanın rahibesi,
1115 Kral Agamemnon'un kızına
hizmet etmekteyim. Baştan
beri mutsuz olsaydım keşke,
sürekli dertlerle boğuşan
onlara kolay dayanır.
1120 İnsanoğluna talihinin dönmesi,
mutlu günlerin ardından
acılar tatması çok ağır gelir.

Antistrophe I

Hanımım, elli kürekli bir Argos gemisi
götürecek şimdi seni evine.
1125 Dağlarda gezinen Pan'ın
mumla tutturulmuş
kamışlarının ince tiz sesi
uyumunu sağlayacak kürekçilerin.⁴⁵
Ve yedi telli lirin eşliğinde,
1130 türküler söyleyerek götürecek
seni aydınlık Atina
toprağına kâhin Phoibos.

Strophe II

Küreklerin şıptırtısı kulaklarında
yankılanarak bırakıp gideceksin
beni ardında ve süratli geminin
pruvasındaki direğin tepesine asılı
yelkenler dalgalanacak rüzgârda. 1135

Güneşin alevler saçtığı parlak
yarış meydanlarının üstünden uçarak
evimin odalarına vardığımda 1140
hızlı kanatlarımı katlayıp
bir kenara tüneseydim.
Paylaşılamayan gözalıcı
bir genç kız olarak,
anamın yanından kalkıp 1145
yaşıtım kızlarla halay çekseydim.
Ve işlemeli eşarbıma sarınıp
örülü saçlarımla
yanaklarımı gölgeleyerek,
kızlarla güzelliğimi, 1150
saçlarımın parlaklığını ve
yumuşaklığını yarıştırsaydım.

Antistrophe II

3. Epeisodion (1153–1233)

(Kral Thoas maiyetriyle girer.)

THOAS

Tapınağın Hellen rahibesi nerede?
Yabancıların arınma töreni yapıldı mı?
Bedenleri ateşe verildi mi sunakta? 1155

KORO

Rahibe burada efendimiz! O sana her şeyi anlatır.
(İphigenia elinde heykelle tapınaktan çıkar.)

THOAS

Tanrıçanın heykelini kaidesinden indirip
nereye götürüyorsun Agamemnon'un kızı?

İPHİGENİA

Efendimiz ilerleme sakın, kapının eşiğinde dur!

THOAS

1160 Tapınakta kötü bir şey mi olmuş İphigenia?

İPHİGENİA

(Kötü ruhları kovmak istercesine tükürür.)

İlahi emirleri yerine getirmek için tükürüyorum.

THOAS

Ne söylemeye çalışıyorsun? Açık konuş!

İPHİGENİA

Gönderdiğin kurbanlar arınmış değil kralım.

THOAS

Kanıtın var mı, yoksa tahmin mi ediyorsun?

İPHİGENİA

1165 Tanrıçanın heykeli yüzünü öbür yana çevirdi.

THOAS

Kendiliğinden mi çevirdi, yoksa bir deprem mi oldu?

İPHİGENİA

Kendiliğinden çevirdi ve gözlerini kapadı.

THOAS

Bunun sebebi ne olabilir? Yabancılar kirli mi?

İPHİGENİA

Tahmin ettiğin gibi! Korkunç bir suç işlemişler.

THOAS

1170 Sahilde bizden birini mi öldürmüşler?

İPHİGENİA

Cinayeti kendi ülkelerinde işleyip buraya gelmişler.

THOAS

Kimi öldürmüşler? Hemen öğrenmek istiyorum.

İPHİGENİA

İkisi bir olup annelerini bıçaklayarak öldürmüşler.

THOAS

Phoibos adına! Bunu barbarlar bile yapmaz!

İPHİGENİA

Cinayet yüzünden Hellas'tan sürgün edilmişler.

1175

THOAS

Heykeli bunun için mi dışarı çıkardın?

İPHİGENİA

Kirli kandan temizlemek için onu açık havaya çıkardım.

THOAS

Yabancıların kanının kirli olduğunu nasıl öğrendin?

İPHİGENİA

Heykel yüzünü çevirince onlara sordum.

THOAS

Hellas iyi yetiştirmiş seni, hemen farkına varmışsın.

1180

İPHİGENİA

Ama bir yemle kandırarak aklımı çelmeye çalıştılar.

THOAS

Argos'tan iyi haberler mi getirdiler yoksa?

İPHİGENİA

Biricik kardeşim Orestes'in mutlu bir hayat sürdüğünü
söylediler.

THOAS

Sevincinden onları serbest bırakman için mi?

İPHİGENİA

Babamın da hayatta ve mutlu olduğunu eklediler.

1185

THOAS

Ama sen doğru davranıp tanrıçaya ihanet etmedin
değil mi?

İPHİGENİA

Beni öldürtmek isteyen Hellas'tan nefret ediyorum.

THOAS

Yabancılar ne yapmamız gerekir şimdi sence?

İPHİGENİA

Geleneğimize saygı göstermeliyiz.

THOAS

1190 Onlara kutsal su serp ve kılıcını hazırla o zaman.

İPHİGENİA

Ama önce yabancıları yıkayarak arındırmak gerekiyor.

THOAS

Pınar suyuyla mı, yoksa deniz suyuyla mı?

İPHİGENİA

Deniz suyu insanların bütün kötülüklerini temizler.

THOAS

O zaman kurbanlar tanrıçaya tertemiz sunulacak.

İPHİGENİA

1195 Benim işlerim de bu şekilde daha iyi gelişir.

THOAS

Tapınağa yakın bir sahile mi gideceksin?

İPHİGENİA

İssız bir yer gerekiyor, çünkü başka yapacaklarım da var.

THOAS

Nereye gerekiyorsa oraya git! Kutsal işlere karışmam!

İPHİGENİA

Tanrıçanın heykelini de arındırmalıyım.

THOAS

1200 Ana katillerinin eliyle kirlendiyse öyle yapman gerekir.

İPHİGENİA

Yoksa onu hiç yerinden oynatmazdım.

THOAS

Görevine bağlılığın ve ileriye görmen takdire değer.

İPHİGENİA

THOAS

Şimdi nelazım biliyor musun? Onu söylemek senin
görevin.

İPHİGENİA

THOAS

Yabancıların elleri bağlansın. Kaçıp nereye gidebilirler?

İPHİGENİA

THOAS

1205 Hellenlere güven olmaz. Muhafızlar, zincirleyin.

(Maiyetindekilerden birkaç kişi tapınağa girer.)

İPHİGENİA

Yabancılar buraya getirilsin. O da olacak!

İPHİGENİA

Yüzleri örtülsün.

THOAS

THOAS

Güneş bile görmesin

onları.

İPHİGENİA

Yanıma birkaç muhafız ver.

THOAS

Veririm.

İPHİGENİA

Kente de bir tellal gönder!

THOAS

Ne söyleyecek?

İPHİGENİA

Evler'nden çıkmamalarını.

THOAS

Önlerine anne katilleri

çıkmasın diye mi? 1210

İPHİGENİA

Kötülük bulaşabilir.

THOAS

Gidip sen söyle!

İPHİGENİA

Kimse bakmaya çıkmasın.

THOAS

Halkı düşünüyorsun.

İPHİGENİA

En çok da hak eden dostları.

THOAS

Bu benim içindi, bütün
kent seni bu yüzden seviyor.

İPHİGENİA

Tanrıçanın için tapınağın
önünde bekle.

THOAS

Ne yapmak için?

1215

İPHİGENİA

Tapınağı ateşle arındır.

THOAS

Dönünce arınmış bul

diye mi?

İPHİGENİA

Kurbanlar tapınaktan
çıkarken...

THOAS

Ne yapmalıyım?

İPHİGENİA

... elbisenle gözlerini
örtmelisin.

THOAS

Cinayet laneti bulaşmasın
diye mi?

İPHİGENİA

Çok gecikirsem de...

THOAS

Ne kadar süre tanıyayım?

İPHİGENİA

...endişe etme.

1220

THOAS

Aceleye etme, tanrıça için
gerekeni yap.

İPHİGENİA

Arınma başarılı olması için
dua ediyorum.

THOAS

Ben de dua ediyorum.

*(Tapınaktan muhafızlar eşliğinde Orestes ile
Pylades çıkar.)*

İPHİGENİA

İşte yabancılar çıkıyor. Muhafızlar da
tanrıçanın süslerini, saf kanlarıyla kirliyi temizlesinler
diye yeni doğmuş kuzular, meşaleler ve yabancıların
arınması için gereken diğer şeyleri taşıyor.

1225

Kent halkına sesleniyorum: Kirli kandan uzak durun!

Tanrılar için ellerinin temiz olmasını isteyen tapınak
görevlileri,evlilik antlaşması yapmaya gidenler, çocuk taşıyan
kadınlar çekilin, cinayetin laneti üzerinize bulaşmasın.

1230

Zeus'la Leto'nun kızı bakire tanrıçam, kirli kanı temizleyip
kurbanı gereken yere sunarsak arınmış bir tapınakta
yaşayacaksın,biz de mutlu olacağız. Söylemediklerimi, ben sussam da,
fazlasını bilen tanrılarla, sen tanrıçam zaten biliyorsunuz.

3. Stasimon (1234–1283)

*(İphigenia, Orestes, Pylades ve muhafızlar
sahnedən çıkarlar, Thoas da tapınağa girer.)*

KORO

Delos'un bereketli topraklarında
ne güzel çocuklar yetiştirdi Leto!
Altın saçlı kithara ustası ile
hedefini şaşırmayan oklar atan

1235

Strophe

kızı doğurdu. Sonra da oğlunu doğum sancıları çektiği sahildeki kayadan alarak Dionysos şenliklerinin yapıldığı suyu tükenmez pınarlar diyarı Parnassos Dağı'nın tepesine götürdü. Orada, bol yapraklı bir defnenin gölgesinde, sırtı benekli kızıl bir yılan Yeryüzü'nün kadim tapınağının önünde bekliyordu.	1240
Anasının koynuna sığınmış bir bebek olduğu halde yılanı öldürerek kutsal tapınağın efendisi oldu Phoibos ve şimdi altın bir uçayağın üzerine oturuyor. Yanı başında Kristalia kaynağı çağlarken, Dünya'nın merkezinde bulunan tapınağında yalan nedir bilmeyen tahtına oturmuş, insanlara yeryüzünün derinliklerinden gelen kehanetler iletiyor.	1245 1250 1255
Phoibos Gaia'ın kızı Themis'i kutsal tapınaktan kovunca buna kızan anası insanlara uykularında geçmiş, bugünü ve gelecekte olacakları söyleyen karanlık gecenin düşlerini bahşetti. Kızının aşağılanması kızarak Phoibos'tan kehanette bulunma onurunu geri aldı. Tanrı bunun üzerine Olympos'a çıktı ve çocuk elleriyle Zeus'un tahtına sarıldı, babasına Gaia'nın hiddetini	Antistrophe 1260 1265 1270

Pythia'nın tapınağından
uzak tutması için yalvardı.
Zeus küçük çocuğun daha şimdiden
altın armağanlar kazandıran tapınağın
1275 efendisi olma tutkusuna güldü
ve başını sallayarak gece kehanetlerine
son verilmesini emretti.
Gece rüyalarının karanlık kehanetini
yasaklayarak geleceği okuma
1280 onurunu tekrar Phoibos'a verdi
ve tahtının etrafında toplanan
insanlara tanrının söylediklerine
inanmalarını telkin etti.

Eksodos (1284 – 1499)

*(Sahneye Haberci girer. Elbiseleri yırtıktır, yüzünde,
kollarında ve bacaklarında yaralar vardır. Tapınağın
önüne gelerek kapısını yumruklar.)*

HABERCİ

1285 Tapınak muhafızları ve sunaktaki görevliler,
kralımız Thoas nerede? Ardına kadar açın
kilitli kapıları ve ülkemizin efendisine
hemen buraya gelmesini söyleyin.

KORO

Bana seslenmedin ama ne olduğunu sorabilir miyim?

HABERCİ

1290 İki yabancı, Agamemnon'un
kızının kurnazlığı sayesinde
tanrıçanın kutsal heykelini alarak
bir Hellen gemisiyle ülkemizden ayrıldılar.

KORO

İnanılması zor şeyler söylüyorsun!
Görmek istediğin kralımız da tapınaktan çıkıp gitti.

HABERCİ

Şimdi nerede peki? Olan biteni öğrenmesi gerekiyor.

1295

KORO

Bilemiyoruz. Bir zahmet
koşup bul onu ve anlat olanları.

HABERCİ

Nasıl da sahtekâr olabiliyormuş kadın milleti!

Bu işe siz de karıştınız, değil mi?

KORO

Deli misin? Yabancıların kaçışıyla ne ilgimiz olabilir?

1300

Sen kralı bulmaya saraya koş bir an önce.

HABERCİ

Tellal bana kralın içeride olup olmadığını söylemeden
hiçbir yere gitmem. İçeridekiler, size sesleniyorum!

Bir an önce kapıyı açıp efendimize sıkıntı verecek yeni
haberlerin yüküyle eşikte beklediğimi söyleyin.

1305

THOAS

(İçeriden seslenir.)

Tanrıçanın tapınağında gürültü ederek içerideki
huzuru kaçıran, bağırıp çağıran da kim?

(Tapınaktan çıkar.)

HABERCİ

Şu kadınlara bak! Beni buradan
kovmak için dışarı çıktığını söylediler,
ama sen hâlâ tapınaktaymışın kralım.

1310

THOAS

Amaçları ne peki? Böyle yaparak ne kazanacaklar?

HABERCİ

Kadınları sonra tartışırız, önce haberleri
vereyim sana! Sunağın sorumlusu İphigenia,
yanına tanrıçanın kutsal heykelini alarak
yabancılarla birlikte ülkeden kaçtı.

1315

Yalanmış arınmayla ilgili söylediği her şey!

THOAS

Ne diyorsun? Hangi rüzgâra kapılarak yaptı bunu?

HABERCİ

Duyunca çok şaşıracaksın! Orestes'i kurtarmak için
yaptı.

THOAS

Hangi Orestes'i? Tyndareos'un torununu mu?

HABERCİ

Evet, tanrıçanın sunakta kurban edilmesini emrettiği
genci!

THOAS

Korkunç bir şey! Ne diyeceğimi bilemiyorum!

HABERCİ

Bunu bırak da devamını dinle.

Neler olduğunu iyice anla ki peşlerine düşüp
onları nasıl yakalayacağını düşünesin.

THOAS

Haklısın! Gidecekleri yol çok uzun, kolay
olmayacak askerlerimden kaçıp kurtulmaları.

HABERCİ

Orestes'in gemisinin gizlice demir attığı koya
geldiğimizde, Agamemnon'un kızı tutsakları
gözetmek için gönderdiğin muhafızlara
biraz uzağa çekilmelerini söyledi. Yapmayı
düşündüğü arınma için gizli kurban töreni
ateşi yakacakmış güya! Kendisi de zincirlerinin
ucundan tutarak tutsakların arkasından
yürüdü. Yaptıkları bize biraz garip geldi
ama muhafızlar hiç karşı çıkmadı kralım.

Bir şeyler yaptığını sanmamız için yüksek sesle
çığlık attı ve güya tutsakları cinayetten arındırmak için
anlaşılmaz dualar okumaya başladı. Uzun süre
ses çıkarmadan bekledik, ama birden aklımıza
tutsakların bağlarından kurtularak rahibeyi

öldürüp kaçabilecekleri düştü. Görmememiz
gereken gizli törene tanık olmamak için
bekleyelim dedik, ama sonra uzak durmamızı
emrettiği halde oraya gidip neler olduğuna
bakmaya karar verdik. Karşımızda harekete 1345
hazırlanan bir Hellen gemisi vardı.
Elli kürekçisi, küreklerini uçmak üzere olan
kuşlar gibi kaldırmıştı, bağları çözülmüş
iki genç de gemiye binmeye hazırlanıyordu.
Tayfalardan bazıları kargılarıyla gemiyi 1350
sabit tutuyor, bazıları demiri güverteye
çekiyor, bazıları da yabancılar gemiye
binsin diye denize merdiven sarkıtıyordu.
İhanetin farkına varır varmaz, zaman
yitirmeden rahibeyi yakaladık ve halatlara 1355
asılarak gemiyi engellemeye çalıştık.
Sonra delikanlıyla söz dalaşına girdik: “Kutsal
heykelimizle rahibemizi ülkemizden ne hakla
kaçırıyorsun? Sen kimsin, kimlerdensin, kızı
köle olarak satmak üzere mi götürüyorsun?” 1360
“Ben rahibenizin kardeşi ve Agamemnon’un oğlu
Orestes'im,” diye yanıt verdi yabancı. “Yıllardır
görmediğim ablamı evimize geri götürüyorum.”
Ama biz kızı sıkıca kavramış bırakmıyor,
tapınağa götürmek üzere bizimle birlikte 1365
gelmeye zorluyorduk. Onlar da biz de
silahsızdık, çaresiz yumruklaşmaya başladık.
Kılıçlarımız olmadığından sille tokat
birbirimize girdik. İki yabancı yüzümüze,
kaburgalarımıza, böğrümüze vuruyordu, 1370
çok geçmeden elimiz ayağımız tutmaz oldu.
Dayaktan morarmış bedenlerimizle
yüzümüz gözümüz kanlar içinde
kayalıklara doğru geri çekildik.

- 1375 Yüksek ve korunaklı bir konuma gelince
ihtiyatla karşı saldırıya geçtik,
üstlerine taş atmaya başladık.
Ama gemidekiler de boş durmuyordu,
ok ve sapanlarıyla bizi püskürttüler.
- 1380 Yüksek dalgalar gemiyi kayaların üzerine atıyor,
kız korktuğu için ayağını suya sokamıyordu.
Bunun üzerine Orestes ablasını sol omzuna oturttu
ve merdivenden tırmanarak gemiye bindi.
Genç rahibe ve tanrıçanın gökten düşen
- 1385 kutsal heykeli taşınınca gemiden gür bir ses
yükseldi: “Hellen tayfalar, suya daldırın
küreklerinizi deniz kabarsın. Symblegades
kayalarını geçerek konuk sevmez denize
girerken istediğimiz her şeyi elde ettik çünkü.”
- 1390 Tayfalar derin bir oh çekerek küreklerini
tuzlu denize daldırdılar. Gemi limanın
görece sakin sularında süzülerek yol alırken,
açık denize çıkar çıkmaz koca dalgalarla
karşılaştı. Birden esmeye başlayan sert bir rüzgâr
- 1395 yelkenlerini şişirerek onu geriye doğru itti.
Tayfalar bütün güçleriyle karşı koydukları
halde fırtına gemiyi karaya doğru sürükledi.
Agamemnon’un kızı pruvada dimdik durarak
tanrıçaya yakardı: “Leto’nun kızı, hırsızlığımı affet
- 1400 ve rahiben olan beni bu barbar ülkeden kurtarıp ülkeme
gönder. Tanrıçam, kardeşini çok sevdiğini biliyoruz,
bırak ben de kendi kardeşimi sencileyin seveyim.”
Tayfalar genç kızın yakarışına okudukları paianla
destek verdiler. Elbiselerini omuzlarına kadar
- 1405 sıyırıp, verilen komutla hep birlikte küreklere
asıldılar. Ama gemi her şeye rağmen kayalara doğru
sürüklenmeye devam ediyordu. Adamlarımızdan
bazıları denize atladı, bazıları da düğüm attıkları

halatlarla gemiyi yakalayıp karaya çekmeye çalıştı.
Olan biteni aktarmak için zaman yitirmeden
sana koştum kralım. Yanına zincirler
ve halatlar alıp hemen kumsala koş, fırtına
dinmezse yabancıların kurtulma şansı hiç yok.
Troya'nın koruyucusu, denizlerin efendisi
saygıdeğer Poseidon, Pelops'un soyuna düşmandır.
Agamemnon'un oğlunu ve Aulis'te öldürülmeye
götürülürken hayatını kurtaran tanrıçaya
minnet borcunu yok sayarak ona ihanet eden
ablasını sana ve adamlarına teslim eder umarım.

1410

1415

KORO

Zavallı Iphigenia, kralın eline düşerseniz
senin de kardeşinin de hayatı sönecek.

1420

THOAS

(Maiyetine.)

Bu barbar ülkenin halkı! Atlarınızın
koşumlarını hazırlayıp hemen
sahile koşun. Hellen gemisini
ele geçirin ve tanrıçanın yardımıyla
kutsal değerleri çiğneyenlerin peşine düşün.
Bazılarınız da denize hızlı gemiler indirin.
Hem karadan hem denizden kovalarsak
elimizden kaçamazlar. Hepsini yakalayıp
ya uçurumdan yuvarlar ya da kazığa oturturuz.

1425

1430

(Koro'ya dönerek devam eder.)

Bu ihaneti önceden bilen siz kadınlarla da
zamanım olduğunda hesaplaşırız.
Şimdi acilen yapmam gereken şeyler var,
sizinle ilgilenecek zamanım yok.

*(Thoas sahneden ayrılmaya yeltenir, ama bir
platform üzerinde gökyüzünden inen Tanrıça
Athena ona engel olur.)*

ATHENA

- 1435 Kime karşı bu hazırladığın saldırı Kral Thoas?
İyisi mi Athena'nın söyleyeceklerini dinle.
Askerlerini topla ve bu sürekle avından vazgeç.
Orestes ülkeneye Apollon'un kehaneti üzerine geldi.
Erinyeslerin hiddetinden kaçarak kız kardeşini Argos'a,
1440 tanrıçanın kutsal heykelini de yaşadığı dertlere
merhem olması için benim kentime götürmek üzere.⁴⁶
Bunları sana söylüyorum. Yakalayıp öldürmeyi
düşündüğün, fırtınayla boğuşan Orestes'e gelince,
Poseidon hatırımı kırmadı ve gemisi denize
1445 açılabilsin diye dalgaları sakinleştiriyor.
Sana da diyeceklerim var Orestes, buradan uzakta
da olsan tanrıçanın sesi kulaklarına kadar gelir.
Kız kardeşini ve kutsal heykeli alarak yola çık!
Tanrıların inşa ettiği güzel şehrimde vardığında,
1450 Attika Ovası'nın en ucunda, Karystos⁴⁷ Burnu'nun
tam karşısında kutsal bir yer var.
Halkımın Halas adıyla bildiği bu yere
tanrıçanın heykelini dikecek, bir tapınak
inşa edeceksin. Erinyeslerden kaçarken
1455 yaptığın Hellas yolculuğunda çektiğin acıların
ve Tauris bölgesinin anısını yaşatmak üzere
tapınak Artemis Tauropolos adıyla bilinecek.
Yeni bir gelenek başlatmanı da istiyorum!
Tapınağın bayramı kutlanırken, ablanın katlinin
1460 kefareti ve tanrıçaya saygı gösterisi olarak
rahip kılıcını bir erkeğin boynuna bastırıp
biraz kan akıtsın. Brauron'un⁴⁸ kutsal tepelerinde
tanrıçanın rahibesi sen olmalısın İphigenia.
Öldüğünde buraya defnedileceksin ve doğum
1465 yaparken ölen kadınların evlerinden alınan
işlemeli dokumalar sana bağışlanacak.
Sana da Thoas, iyi niyetli oldukları için şu Hellen

kadınları ülkelerine göndermeni emrediyorum.

Ares'in tepesindeki davada oylar eşit
çıktığında seni kurtarmıştım Orestes.

1470

Bundan böyle gelenek olsun!

Oylar eşit çıktığında, her zaman
sanıklar masum sayılsın. Agamemnon'un oğlu,
ablanı buradan götür, sen de kızma Thoas.

THOAS

Tanrıların söylediklerini dinledikten sonra
onlara kulak asmayanlar hata eder Athena.

1475

Tanrıçanın heykelini götüren Orestes'e de,
ablasına da hiç kızmıyorum. Tanrılar
efendimizdir, haddimize mi karşı çıkmak!

Tanrıçamızın heykelini ülkeneye

1480

götürsünler ve hayırlısıyla oraya diksinler.

Emrin üzerine bu kadınları da kutsanmış
Hellas'a göndereceğim. Yabancıların peşine
düşmek için hazırladığım birliklere ve gemilere
verdiğim emirleri de isteğin üzerine geri alacağım.

1485

ATHENA

Doğru söylüyorsun! Kader sana da tanrılara da
hükmeder. Esin rüzgârlar! Atina'ya götürün
Agamemnon'un kızını. Kız kardeşimin heykeline
göz kulak olmak için ben de sizinle geleceğim.

KORO

Yolunuz açık olsun! Ömür boyu
sürsün dileriz mutluluğunuz.

1490

Tanrıların ve ölümlülerin
sayıp sevdiği Pallas Athena,
dediğin gibi yapacağız.

Tatlı ve beklenmedik geliyor
kulaklarıma sözlerin.

1495

Yüce ve saygıdeğer Nike, hep sen
yönet hayatımı ve hiç esirgeme
başımdan zafer taşlarını.

Sonnotlar

1. Homeros destanlarında İphigenia'ya yer vermez. Adına ilk olarak Kypria destanlarında rastlanır. Adı ἰφῖος [ip-hios] “güçlü, gürbüz” ile γενῆς [genes] “doğmuş olan” kelimelerinden türetilmiştir ve “güçlü doğan” anlamına gelir.
2. Phrygia Kralı Tantalos tanrıların her şeyi bilemeyeceğini göstermek için oğlu Pelops'u öldürmüş ve pişirip onlara yedirmişti. Demetra dışındaki tanrılar yaptığının farkına vararak Pelops'u yeniden hayata döndürdüler ve Tantalos'u cezalandırıp Hades'te meyve ağaçlarıyla dolu bir ovaya sürgün ettiler. Tantalos elini meyvelere uzattığında dallar ondan uzaklaşıyor ve su içmek için göle eğildiğinde su ortadan kayboluyordu.
3. Pelops Heleia bölgesindeki Pisa kentine giderek Kral Oinomaos'un kızı Hippodamia'ya talip olmuştu. Bir kehanete göre damadı tarafından öldürüleceğini öğrenen Oinomaos, kızının damat adaylarını kendisiyle araba yarışına girmeye davet ediyordu. Araba yarışında çok iyi olduğu için her seferinde kazanıp rakiplerini öldürüyordu. Pelops Oinomaos'un seyisi Myrtilos'a kralı yenerse krallığı onunla paylaşacağını vaat ederek yarışa hile karıştırdı. Seyis kralın arabasının tekerleğinden bir çivi

söktü ve arabanın devrilmesiyle Oinomaos öldü. Pelops sözünü tutmadı ve Myrtilos'u bir uçurumdan denize iterek öldürdü. Myrtilos can çekişirken Pelops'a ve soyuna beddua etti. Efsaneye göre, Pelops'un soyunun tragedyalara konu olan felaketler yaşaması bu yüzdendir.

4. Yunanistan'ın en büyük adası olan Euboia [Εὐβοία] ya da Euripos, Khalkis şehri yakınlarında uzun ve dar bir boğazla anakaradan ayrılır. Genişliği 1,5 km'den 40 metreye kadar değişen 8 km uzunluğundaki bu boğazda, güneş ve ayın çekim kuvvetlerinden kaynaklanan bir akıntı oluşur. Med ve cezirle hareketlenen deniz suları, adanın kuzeyiyle güneyine farklı sürelerde ulaştığından, oluşan yükseklik farkı akıntıyı doğurur. Ay döngüsünün 24 gününde 6 saatlik aralarla yönü değişen şiddetli akıntı, kalan günlerde zayıflayarak tamamen düzensizleşir, 14 kez yön değiştirebileceği gibi hiç değişmeden gün boyunca aynı yönde akabilir. Antik dönemde Euripos'un akıntısının nedeni bilinmiyor, büyük bir muamma olarak kabul ediliyordu.
5. Kalkhas Troya seferine çıkan Akha ordusunun resmi kâhiniydi. Seferin on yıl süreceğini öngörmüş, Akhilleus sefere katılmazsa Akhaların Troya'yı fethedemeyeceğini söylemişti. Antik Yunanistan'da falcılık ateşte yakılan kurbanların incelenmesi empyra [ἐμπευρα] ya da kuşların hareketlerinin yorumlanmasıyla oionoskopia [οἰωνοσκοπία] yapılırdı.
6. Odysseus tragedyalarda kurnaz ve acımasız bir karakter olarak gösterilir. Bireylerin mutsuzluğunu umursamadan çoğunluğun çıkarlarını kollar.
7. Euripides, daha sonra yazdığı *Iphigenia Aulis'te* tragedyasında, Klytaimnestra'nın Aulis'e kızıyla birlikte gittiğini yazar.
8. Burada, Thoas'ın adı ve "theo" [θέω] (koşmak) ile dilimize aktarılamayan bir kelime oyunu yapıyor.

9. Euripides bu dizelerde dini âdetlere sorgulayıcı bir yaklaşım sergiliyor. Bu tür ifadeleri çağdaşları tarafından ateizmle suçlanmasına neden olmuştu.
10. O çağların inanışına göre, kötü bir rüya, gün ışığı altında alenen anlatılınca kötü etkileri yok oluyordu.
11. Agamemnon ile Menelaos'un kız kardeşi Anaksibia'nın eşi Phokis Kralı Strophios, annesini öldürdükten sonra evinden kaçan Orestes'i bir süre sarayında konuk etmişti. Orestes'le birlikte kurban edilecek ikinci genç Strophios'un oğlu Pylades'tir.
12. Ölülerin anısına toprağa süt, şarap ve balla hazırlanan bir karışım olan khoes [χόες] dökülürdü.
13. Erinyesler [Ἑρινύες], Kronos babası Uranos'u hadım ederken toprağa damlayan kanından doğmuşlardı. Üç kişi oldukları söylenmekle birlikte sayıları hakkında fikir birliği yoktur. Saçlarında yılanlar oynaşan kanatlı yaratıklardı. Cinayetleri ve toplumsal düzeni bozan ki-bir gibi suçları cezalandırmakla yükümlüydüler.
14. Kutsal oldukları için tanrı heykellerinin insan elinden çıkmadığına, gökyüzünden düştüğüne inanılıyordu.
15. Mitolojiye göre, İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açıldığı noktada bulunan Symblegades [Συμπληγάδες] (Öreke) kayaları açılıp kapanıyor, gemilerin geçmesine izin vermiyordu. Kafkasya'dan Altın Post'u getirmek üzere yola çıkan İason yönetimindeki Argonotlar, geçip geçemeyeceklerini denemek için bir güvercin uçurmuşlardı. Kayalar kapanırken güvercinin kuyruğunu koparması üzerine bütün güçleriyle kürek çekerek süratle geçtiler ve kayalar arasında ezilen gemilerinin kıcı dışında zarar görmediler. Efsaneye göre o günden sonra kayalar sabit kaldı.
16. Cenaze törenlerinde akrabalar saçlarından birer tutam keserek mezarın üzerine bırakırdı.
17. Euripides, tragedyalarının koral bölümlerinde Doğu ezgileri kullandığı için eleştirilmişti. İzleyicilere göre tut-

sak Yunan kadınlardan oluşan koronun Doğu ezgileri kullanmasının hiçbir gerekçesi olamazdı.

18. Atreus ile ikiz kardeşi Thyestes, Atreus'un sürüsünde bulunan ve iktidarı temsil eden altın kürklü bir kuzuyu paylaşamıyordu. Thyestes'in karısı Antiope'nin kuzuyu çalmasına çok kızan Zeus, yıldızlara ve güneşe yörüngelerini değiştirmelerini emretti.
19. Athena'nın en çok bilinen ve çoğu zaman adının yerine kullanılan sıfatı. "Ergen, genç" anlamına gelen pallaks [πάλλαξ] kelimesinden türetilmiştir. Yaygın kullanımlı palikari=delikanlı" ve "pallakis=cariye" kelimeleri de aynı kökten türetilmiştir. Başka bir etimolojiye göre ise [mızrağını] "sallamak" anlamına gelen pallo [πάλλω] kelimesinden türetilir.
20. Uranos ve Gaia'nın altısı kız altısı erkek on iki çocuğundan oluşan tanrı ırkı. Titanların Altın Çağ'da hüküm sürdüklerine inanılıyordu.
21. Euripides burada Atinalı izleyicileri memnun etmek için Panathenaia Bayramı'na atıfta bulunuyor. Bu bayramda Atinalı bakire kızlar Tanrıça Athena için şallar dokurdu.
22. Giysi ve görünüşlerini kastediyor.
23. Bilimsel adı "haustellum brandaris" olan ve erguvan kumaş boyasının üretiminde kullanılan deniz kabuklusu. Erguvan renginin krallara ve tanrılara özgü olduğuna inanılıyordu. Üretimi büyük miktarda hammadde gerektirdiği ve çok zahmetli olduğu için bu boya çok pahalıydı.
24. Kadmos'un kızı ve Athamas'ın eşi İno'yu kıskanan Hera, kadını kandırarak küçük oğlu Melikertes'i kaynar suya atmaya ikna etmişti. Akli başına geldiğinde ne yaptığının farkına varan İno, oğlunun cesedini kucağına alarak denize atlayıp intihar etti. Poseidon İno'yu ve oğlunu yeniden hayata döndürdü. İno'nun adını Leukothea'ya değiştirdi ve onu deniz tanrıçası yaptı.

25. Poseidon Melikertes'i hayata döndürdüğünde ona Palaimon adını vererek deniz tanrısı yaptı. Korinthos'ta Leukothea ve Palaimon adına spor müsabakaları düzenleniyordu.
26. Zeus ve Leda'nın ikiz oğulları Kastor ve Polydeukes ölümsüzdü. Zeus'un oğulları anlamına gelen Dioskouroslar adıyla da bilinen iki genç yılın yarısında Olympos'ta, diğer yarısında yeryüzünde yaşıyorlardı ve denizcilerin koruyucusuydular.
27. Euripides burada Orestes'in halüsinasyon görmesine neden olan bir sinir krizini anlatıyor. Bu pasajı yazarken de yakın arkadaşı Hippokrates'in incelemiş olduğu sara hastalığının belirtilerini kullanıyor.
28. Koronun sahnede orkestra [ὀρχήστρα] yerini aldıktan sonra söylediği lirik bölüm. Genellikle, koronun yarısı bir yöne doğru hareket ederek stasimonun [στάσιμον] bir kısmını strophe [στροφή] söyler, diğer kısmını antistrophe'yi [ἀντιστροφή] de koronun diğer yarısı karşı yöne doğru hareket ederek söylerdi. Stasimon, bazen bütün koronun bir arada söylediği epodos [ἐπωδός] bölümüyle biterdi. Koro, tragedyanın kişilerle diyaloga girdiğinde replikleri tek başına korobaşı koriphaïos [κορυφαίος] söylerdi.
29. İo, Argos Kralı İnakhos'un kızı ve Tanrıça Hera'nın rahibesiydi. Genç kızla ilişkiye giren Zeus onu karısının hiddetinden korumak için düveye dönüştürdü. Hera bunun üzerine at sineği Oistros'u İo'nun peşinde dolaşarak onu rahatsız etmekle görevlendirdi. İo vahşi sinekten korunmak için kendini denize attı ve girdiği deniz İyonya Denizi adını aldı. Oistros İo'yu Karadeniz sahillerinde kovalamaya devam etti. İstanbul Boğazı'nı geçen İo, boğaza günümüze kadar gelen adını da verdi. Bosphorus (Boos+poros) [Βόσπορος] boğa ya da düve boğazı anlamına gelir.

30. Koro gençlerin kimliğini sorgularken onların (Eurotas Nehri'ni anarak) Spartalı ya da (Dirke pınarını anarak) Thebaili olduklarını tahmin ediyor.
31. Trakya'nın Salmydessos kentinin kralı Phineus, ikinci karısının telkiniyle birinci karısından olma iki oğlunu kör etmişti. Zeus da ceza olarak ölüm ve körlük arasında tercih yapmasını istedi ve Phineus ikinci cezayı seçti. Helios da kadın başlı kanatlı canavarlar olan Harpiesleri peşine saldı. Harpiesler Phineus'un yemeğini elinden alarak ya da üzerine dışkılayarak onu ezele kadar aç bırakıyorlardı.
32. Amphitrite Nereus'un kızı ve Poseidon'un karısıydı.
33. Klasik dönemde, istisnalar dışında kadınlar okuryazar değildi.
34. Klasik dönemde mektuplar tahta tabletlere yazılırdı. Yazılar bazen doğrudan tahta üzerine, bazen de tahtanın kireçle kaplanmış yüzüne mürekkeple yazılırdı. Tahta tabletler ikiye katlanıp mühürlenirdi.
35. Bu Orestes'in sunduğu en güçlü kanıt, çünkü genç kızların yatak odalarına birinci dereceden akrabaları dışında kimse giremezdi.
36. Mykenai'nin surları, dönemin inanışına göre, ancak dev Kyklopların taşıyabileceği büyüklükte taşlarla inşa edildikleri için bu adla anılıyorlardı. Iphigenia bu tabiri evi için de kullanıyor.
37. Apollon'un üç yüz elliye yakın sıfatından biri. Delphoi Tapınağı'nda Apollon rahibesi Pythia defne yaprakları çiğner ve kendisine sorulan sorulara üstü kapalı, ikircikli yanıtlar verirdi. Lukianos, kitabı *İlahi Diyaloglar*'da, "eğri, çarpık" anlamına gelen "loksos" yanıtlar verdiği için tanrıya bu sıfatın yakıştırıldığını yazar.
38. Euripides "isimsiz" tanrıçalar tanımını kullanıyor. Erynysler sert ve acımasız ilahi varlıklar oldukları için insanlar adlarını anmaktan çekinirdi.

39. Akropolis'in kuzeybatısında yüz on beş metre yüksekliğindeki kayalık tepe "Areios Pagos". Adını, Poseidon'un oğlu Alirrothios'u öldürdükten sonra Olympos tanrıları tarafından burada yargılanan Savaş Tanrısı Ares'ten almıştır. Klasik çağlarda, önceden tasarlanmış cinayet, yangın çıkarma ve dinî inançlara saygısızlık suçlarını işleyenlerin yargılandığı mahkeme burada toplanırdı.
40. Euripides Atina'da kutlanan yerel bir bayrama atıfta bulunuyor.
41. Efsaneye göre Orestes'in davasında sanığın suçlu olup olmadığı oylanırken oylar eşit çıkmış ve mahkemenin başkanı Athena oyunu Orestes lehine kullanmış. Bunun üzerine Erinyesler tanrıçaya ve Atina kentine çok kızmışlar. Atinalılar gönüllerini almak için onlara "merhametli, bağışlayıcı" anlamlarına gelen "Eumenides" adını vererek "Areios Pagos"ta bir tapınak inşa ettiler. Efsaneye göre o tarihten sonra cinayet davalarını kara bağlama yetkisi Atina'nın en yüksek yöneticisi olan Basileus'a verildi.
42. Apollon'un "parlak, ışıltılı" anlamlarına gelen yaygın bir sıfatı. Başka bir etimolojiye göre "arınmış, temiz" anlamlarını da taşıyor.
43. Efsaneye göre Alkyone [Ἀλκυώνη] (yalıçapkını) Rüzgâr Tanrısı Aiolos'un kızıydı ve sürekli kocası Keykas'ın ölümünün yasını tuttuğu için Hera tarafından kuşa çevrilmişti.
44. Kuğu, Tanrı Apollon'un kuşu olarak biliniyordu.
45. Kürekçiler uyumlu kürek çekebilmek için mumla tutturulmuş üç kamıştan oluşan üflemeli bir çalgı eşliğinde şarkılar söylüyordu.
46. Oyunun sahnelendiği günlerde Peloponnesos Savaşı'nın en kritik günleri yaşanıyor, Atinalılar çıktıkları Sicilya seferinde ağır bir yenilgi alıyordu.

47. Euboia (Euripos) Adası'nın güney sahillerindeki Karystos kenti kaliteli mermerleriyle ünlüydü.
48. Marathon Gölü ve Rafina arasında bulunan Brauron kenti tiran Peisistratos'un memleketiydi. Burada bulunan Artemis Tapınağı'na her yıl on yaşındaki on kız götürülür, evliliklerine kadar rahibe olarak orada kalırdı.